

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 29
1/2014
11. január 2014

Ludo Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

POLITICI RÁTAJÚ, ŽE SA
IM VŠETKO PREPEČIE
Strana 4.

RÚCANIE DEVÄTSTOROČNEJ
MAĎARSKEJ POROBY
Strana 5.

KARDINÁL JOZEF TOMKO:
SLOVÁCI SI ZACHOVALI IDENTITU
Strana 6.

ZMENY V SOCIÁLNEJ
POLITIKE V ROKU 2014
Strana 8.

IMRICH JACKO-LYSÁK –
HRDINA PROTIFAŠISTICKÉHO ODBOJA
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

„Ani nebude dobre na svete, kým ruky, ktoré plnia náboje, nenvrátia sa ku plneniu fliaš. Prečo má tiecť krv? Nech tečú nápoje...“ apeluje Ján Smrek v básni plnej (r)umu a napomína všetkých zbrojnošov a záškodníkov života, aby všade vo svete vybuchovali len zátky zo šampanského... Toto som si prijal pri koncoročnom odrátovaní zvyšných dní dvetisíctrinásteho aj pri reklamných verbovačkách na zábavnú pyrotechniku úplne presvedčený predošlými predsilvestrovskými aj novoročnými úrazmi detvákov a iných jej odpaľovačov o zvrátenosti tohto spojenia. Vraj zábavná pyrotechnika! A tragédie, čo sa vzápätí stali v ďalekom Kábule aj v nemenej krvou poznačenom Volgograde, ma ešte viac uistili o potrebe mať sa na pozore, varovať pred akoukoľvek pyrotechnikou a pripomenúť tieto básnikove verše.

Naši dvaja (...) elitní výsadkáři už nijaké narodeniny mať nebudú. Život im uprostred zrelosti pretrhli náložou a k všetkým tým otázkam o zmysle takýchto obetí sa pridružili zákonite ďalšie – za koho a za čo vlastne prelievame krv v Afganistane?

Prial som si, aby sa tak život nekončil, aby nebolo treba štátnych zástav na zamotávanie rakiev a pravdy, aby zástavníci vlád a krajín nemuseli klamať v priamom prenose. Aby na našom čele stáli rovni ľudia, čo nám nebudú prehlbovať vrásky. Ľudia lásky! Aby sme si ich vedeli nájsť a zvoliť. Aj onedlho v prezidentských voľbách – takých, ako bol pre mňa a pre mnohých večný čatár Laco Ťažký so svojimi modlitbami za Slovensko: „Úpenlivo prosím, aby slovenský národ nielen mohol, ale aj chcel hrdo nosiť svoje meno ako všetci Európania, zveľaďoval svoju vlasť a reč, aby pod slovenskou zástavou chránil jej nedotknuteľnosť a celistvosť, učil sa jej históriu, žil kultúrnym, mravným, ľudsky dôstojným životom v bratstve a vo vzájomnej úcte s ostatnými národmi, najmä so svojimi susedmi. Aby mu už nikdy nevládol iný národ a on inému národu ani vlas na hlave neskrivil. Aby sa pýšil umom a láskou, zručnosťou, nie hrubou silou a aroganciou, aby nebol chudobný umom a v dostatku tela a bohatstva ducha žil bez toho, aby raboval, iným majetok bral, ich krajinu okupoval alebo ju kradol, či bohatstvám zeme viac ako iní a na úkor iných užíval...“

Emil SEMANCO

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

NÁROD

Teodor KRIŽKA

Raz sa vás isto opýtajú deti
a ak nie ony – vnuci vašich vnúčat,
či aj vy iba zrážali ste päty,
ochotní večne za hrsť drobných mlčať.
Zodvihnú k vám svoj nevinný a strašný
pohľad tie oči z betlehemských jaslí,

či na okamih odvahu ste našli,
keď naokolo všetci sa len triasli.

A ak by sa aj narodili nemé,
slepé a hluché, spýtajú sa za ne
kamene tejto zbedačenej zeme,
stromy a vtáky, sýkorky a lane.
Les sa dá spáliť, dá sa zbaviť zverov,
svedomie sa však spýta, či ste verní
Bohu a vlasti, či ste stáli s vierou
a či len plazili sa ako červy.

Čo na tom, že len kráčali ste s dobou,
za chrptom mlčky zatínajúc päsťe.
Raz si vás časy vyvolajú z hrobov,
neschováte sa veru, nech ste, kde ste.

Povolá si vás nebo z rodnej prsti –
po milosť, a nie aby sa vás zrieklo.
Nikto z vás si však ten strach neodpustí.

To bude vaše prekliatie a peklo.

Matičný rok kráľa Svätopluka a Andreja Hlinku

Tlačnica pri stole národov

Maroš SMOLEC

Matica slovenská považuje uplynulý rok 2013 za svoj jubilejný. Oslávila v ňom 150 rokov založenia a 1 150 rokov od príchodu sv. Cyrila a Metoda na historické územie starých Slovákov. Okrem toho Matica rok 2013 pomenovala Rokom Antona Bernoláka, keďže uplynulo 200 rokov od jeho úmrtia. Bol to teda bohatý rok na matičné kultúrno-spoločenské podujatia. Rok 2014 nebude o nič chudobnejší. Matičiari ho nazvali Rokom kráľa Svätopluka a Andreja Hlinku.

V tomto roku uplynie totiž 1 120 rokov od smrti prvého kráľa v dejinách Slovákov Svätopluka z rodu Mojmirůvcov a 150 rokov od narodenia kňaza a politika Andreja Hlinku, ktorý je považovaný za otca slovenského národa.

NOVÉ BUSTY

Tajomník Matice slovenskej (MS) Peter Cabadaj, ktorý má na starosti prípravu všetkých osláv a podujatí v tomto roku, pre Slovenské národné noviny uviedol: „V roku 2014 zrealizuje Matica prostredníctvom svojho ústredia takmer štyridsať akcií na celom území našej vlasti. Podujatia miestnych a záujmových odborov MS v roku 2014 ešte nemáme definitívne skompletizované. Predpokladám však, že pôjde o viac ako tristo päťdesiat rozličných akcií. Popri početných folklórnych, osvetových a príležitostných podujatiach nebudú, prirodzene, chýbať ani reflexie výročí osobností a udalostí. MS sa musí stať v regiónoch prirodzeným lídrom pri príprave a realizácii podujatí, ktoré môžu prispieť k prehĺbeniu vlastenectva i regionalizmu v príslušných prostrediach.“

Pokiaľ ide o kráľa Svätopluka, centrálné podujatie sa bude konať v Bratislave 17. marca. V priebehu júna sa pod egidou MS na viacerých miestach uskutočnia Dni kráľa Svätopluka. Celonárodné oslavy 150. výročia narodenia A. Hlinku, na ktorých bude MS významne participovať, vyvrcholia v druhej polovici septembra v Ružomberku. Hlavným organizátorom bude mesto Ružomberok. Ešte predtým sa v matičnej réžii uskutočnia viaceré menších podujatí, reflektujúcich z rôznych uhlov pohľadu život a všestrannú

činnosť A. Hlinku. Matica vyvinie maximálne úsilie, aby počas tohto roka pribudli na Slovensku ďalšie Hlinkove sochy a busty. P. Cabadaj osobitne vyzdvihol aj dôležitosť tzv. okrúhlych stolov Matice. „Matičné okrúhle stoly sa budú každý mesiac venovať dôležitým témam nášho národného, kultúrneho i hospodárskeho života. Prvý bude koncom januára v Bratislave na tému vplyvu a úrovne verejnoprávných médií.“

DEFINÍCIA CIEĽOV

Predseda MS Mariána Tkáča sme sa spýtali, ako si predstavuje Rok kráľa Svätopluka a A. Hlinku: „Nejde tak ani o to, aby sme pripomínali tieto dve výrazné osobnosti našich najstarších a novších dejín – aj keď si to, pokiaľ ide o Hlinku, priamo žiada zákon – malo by ísť o čosi inšie. O také naše dnešné konanie, ktoré by bolo akýmsi kopírovaním ich skutkov z čias, keď žil. Skúsme ich pomenovať: odvaha, odhodlanie a sila bojovať za národ, ísť po cestách, ktoré tento národ pozdvihnú na európsku či svetovú úroveň, nepripustiť, aby slovenská hviezda žiarila menej, ako sa patrí. Svätopluk a Hlinka žili v rôznych dobách. Tá, v ktorej žijeme my, má s ich dobami spoločné to, že o miesto na slnku, pri stole národov treba sa neustále a jednoznačne uchádzať takými formami a metódami, ktoré v tom-ktorom čase tento národ najviac potrebuje. Dnes musíme jasne definovať naše ciele a záujmy a na tom základe rozhodne sa usilovať o ich presadzovanie.“

Viac aj na strane 4 -
Rok kráľa Svätopluka a Andreja Hlinku

3 OTÁZKY PRE:

Rema CICUTTA, držiteľa ceny Primátor roka 2013

Deväťstoročné jubileum mesta zdravia

• **Piešťany si minulý rok pripomenuli 900. výročie prvej písomnej zmienky o svojej existencii. Ako sa to prejavilo v živote mesta?**

Oslavy 900. výročia prvej písomnej zmienky o Piešťanoch sa konali vo viacerých oblastiach. Slávnostné zasadnutie Mestského zastupiteľstva mesta Piešťany bolo spojené s udeľovaním ocenení osobnostiam Piešťan. Tiež sme prezentovali jednotlivé zväzky Kroniky mesta Piešťany a ich elektronická podoba je sprístupnená aj pre širokú verejnosť na webe mesta. S veľkým záujmom u verejnosti sa stretla výstava Dejiny samosprávy v Piešťanoch. Veľké oslavy so sebou už tradične prinieslo Otvorenie letnej kúpeľnej sezóny 1. júna 2013. Program bol

mimoriadne pestrý. Jeho neoddeliteľnou súčasťou bolo aj stretnutie Piešťancov zo zahraničia, medzi ktorými nechýbali ani potomkovia rodiny Winterovcov, budovateľov piešťanských kúpeľov.

• **Piešťany majú rôzne prívlastky. Ktorý z nich je pre vás osobne najvýstižnejší?**

Symbolom nášho mesta je barolámač. To lámanie barley, ktorou kedysi maliar Artur Bayer zhmotnil uzdravenie, má v širšom kontexte aj ďalší význam – je symbolom odstránenia prekážok, symbolom voľnosti, telesného i duševného zdravia, ktoré Piešťany poskytujú. A v tom je povedané všetko – aj liečenie, oddych, kultúra, šport, príroda, pohoda...

• **V meste sú najväčšie a najstaršie kúpele Slovenska. Čo dávajú kúpele mestu a čo mesto kúpeľom?**

Mesto je spoluakcionárom kúpeľov. Napriek tomu, že sme vlastníkami len desiatich percent akcií kúpeľov, vzťah oboch strán je nerozlučný. Veď tak ako kúpele robia meno Piešťanom, aj mesto musí pripravovať podmienky pre hostí, návštevníkov aj pacientov. Okrem toho kúpele i mesto sú zakladajúcimi členmi oblastnej organizácie cestovného ruchu Rezort Piešťany, v rámci ktorého sa prezentujeme spoločne napríklad na veľtrhoch cestovného ruchu.

Zhovárал sa
Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Foto: archív

V SNN 2/2014
SI PREČITATE

■ Imrich Sedlák uprostred literárno-vedného, kultúrno-národného a matičného života
■ Historici by mali demytologizovať partizánsku legendu a ukázať tiene odboja
■ Loď je láska na celý život – rozprávanie o lodníkoch, čo zrástli s Dunajom

Na ministerstve školstva konečne rozhodli o budúcnosti Hupsovho šlabikára Lipka Pakultúra sa z obrazoviek tlačí už aj do našich škôl

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Ladislav LESAY

Minister školstva Dušan Čaplovič podpísal v predvečer Štedrého dňa stanovisko o ďalšom osude Hupsovho šlabikára Lipka. Vydavateľstvo Aitec musí sporný text o rozvedenej rodine chlapca nahradiť novým. Školy tiež môžu Hupsov šlabikár Lipka vrátiť a namiesto neho si objednať jeden z dvoch iných dostupných šlabikárov. Minister podpísal rozhodnutie po tom, čo sa okolo Hupsovho šlabikára rozvírila spoločenská diskusia.

Významnou mierou k tejto polemike prispel aj náš týždenník. Ako prvý spomedzi slovenských médií poukázal na skutočnosť, že Hupsov šlabikár Lipka akceptuje ideológiu rodovej rovnosti, čo potvrdil hovorca ministra školstva Michal Kaliňák. Podľa neho: „Postavička Hupsa je ústrednou postavou motivačných textov pri jednotlivých písmenkách v šlabikári. Autorkou textov o Hupsovi je spisovateľka Gabriela Futová. Postavičku škriatka autorka zvolila preto, aby sa predišlo diskriminácii pohlaví, aby správanie Hupsa nebolo pripisované ani chlapcom, ani dievčatám, ale vo všeobecnosti deťom.“ Podľa ministerstva nový šlabikár rešpektuje všeobecné i špecifické ciele výchovy a vzde-

lávania a tiež najmodernejšie trendy vo vzdelávaní a dodržiava spoločenskú korektnosť!

■ VIAC ZÁDRHOV

Hupsov šlabikár Lipka nie je problematický len tým jediným sporným textom o rozvrátenej rodine. Šlabikár je sporný v celej jeho filozofii. Stotožniť sa s ním môžu len konzumenti pakultúry z televíznych obrazoviek, lebo rovnako ako z obrazovky aj zo šlabikára útočia na deti texty plné modernizmov, slangových výrazov či slov s pre ne nejasným obsahom, ako napríklad strachopud, gangster, des, „sfúkla ho“, „som ja ale peň“, „noha v háji“...

Akýmsi neoficiálnym hovorcom kritikov Hupsovho šlabikára

Lipka sa stal riaditeľ Spojenej školy sv. Františka v Bratislave Ján Horecký. Pripomína, že „šlabikár nie je učebnica ako napríklad Geografia pre 8. ročník, učebnica obsahujúca informácie. V prípade šlabikára nejde o informácie! Šlabikár je prvý samostatný pohľad do sveta po tom, ako dieťa vykročilo na cestu vzdelávania... Dieťa v tomto veku je absolútne nekritické, všetko prijíma a absorbuje, čo mu jeho prvá pani učiteľka dáva. Nový šlabikár odovzdáva čistým deťom katechézu tohto sveta. Tu zažijú, že normálne je konzumovať každý deň (plytké) príležitosti na rozptýlenie, najzaujímavejšie a najpodstatnejšie sú veci okolo mňa (ľudia sa menia ako kulisy), najčastejšie je pri mne len jeden

rodič a najmä životom sa netiahne nijaká zrozumiteľná línia (rodina), nijaký hlbší kontext (sviatky, krajina, národ, nebudaj cirkev)“. Vydaním Hupsovho šlabikára Lipka a jeho začlenením do vyučovacieho procesu sa bezprecedentne dostala do škôl ideológia, ktorá je cudzia našej kultúre, nezodpovedá tradíciám a nerešpektuje zdravý vývoj dieťaťa.

■ NA PREDAJ

Hupsov šlabikár Lipka bol pripravovaný pre voľný predaj, nie ako jedna z troch učebníc rezortu školstva. Zvláštnym spôsobom, ukrytým pod čarovným spojením obchodné tajomstvo, sa pôvodný šlabikár Lipka nedostal do tlače, no pohotovo ho nahradil Hupsov šlabikár Lipka. Vydavateľ neutrpel škodu a rezort školstva splnil úlohu zavádzania novej obsahovej koncepcie s prihliadnutím na požiadavky skupín LGBTI. Prepísanie jednej kapitoly nič nerieši, šlabikár už svoju úlohu plní.

Dušan ČAPLOVIČ

Volebný rok 2014 odštartuje v polovici marca voľbami prezidenta Úroveň demokracie ukážu kampane

Dušan D. KERNÝ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

V polovici marca bude prvé kolo prezidentských volieb. Už teraz sa kampaň sústreďuje na to, aby sa konalo alebo nekonalo v sobotu 29. marca druhé kolo. Kampaň už ukazuje skutočnú tvár politickej zrelosti tzv. elit, ako aj médií a mediálnej reklamy. Značná časť uchádzačov o kreslo v Grasalkovičovom paláci sa vlastne profiluje ako protikandidáti R. Fica a sústreďuje sa na množstvo problémov, a nie na program riešenia.

Kandidatúru na post prezidenta SR už oznámili Robert Fico (Smer-SD), Pavol Hrušovský (nominant KDH, Mosta – Hid a SDKÚ-DS), nezaradený poslanec Radoslav Procházka, prvý predseda KDH Ján Čarnogurský, Milan Kňažko, kandidát SMK Gyula Bárdos, podnikateľ a filantrop Andrej Kiska a Peter Osuský zo SaS. Záujem kandidovať prejavili aj Jozef Behýl, Stanislav Martinčko (Koalícia občanov Slovenska), János Bóza, invalidný dôchodca z Košíc Leonid Chovanec, Milan Melník, Ľubica Blašková, primátor Rimavskej Soboty Jozef Šimko, kardiochirurg Viliam Fischer, poslankyňa NR SR za OĽaNO Helena Mezenská, fotograf a prevádzkovateľ kaviarne v Bratislave Andrej Palacko.

■ OSTRÉ ATAKY

Spomedzi už známych kandidátov najostrejšie vystúpili v úlohe protikandidátov R. Fica Milan Kňažko a Ján Čarnogurský – v súzvuku s nekandidujúcim I. Miklošom kategoricky obvinili Roberta Fica z úniku pred zodpovednosťou za splnenie vládného programu do kresla prezidenta. Spomedzi uchádzačov mal v prieskumoch najviac šanci Andrej Kiska, poslanec NR SR Pavol Hrušovský s podporou troch bývalých vládných strán skončil ako druhý,

nezaradený bývalý poslanec vládnej KDH, poslanec NR SR Radoslav Procházka ako tretí, za ním M. Kňažko a nakoniec najmenej – necelých šesť percent získal J. Čarnogurský. Niektorí z uchádzačov sa zúčastnili na besede v Spišskej Kapitule – poslanec NR SR Peter Osuský, Ján Čarnogurský, Andrej Kiska a poslanec NR SR Radoslav Procházka v besede podporili za istých podmienok odľuku cirkvi od štátu.

■ REKLAMNÉ BALÓNIKY

Peter Osuský má podporu bývalého predsedu NR SR Richarda Sulíka, známeho matičnej verejnosti v súvislosti so snahou o odstránenie nápisu a sochy kráľa Svätopluka. Sulíkovo postavenie ako predsedu strany SaS priviedol pád vlády Ivety Radičovej, teraz voličom odporučal na predvolebnom turné po Slovensku kandidáta P. Osuského nielen ako vhodného pre liberálov, ale ako stelesnenie spravodlivosti, dôstojnosti a politického rozhradu. Mediálny vzruch vniesol do kampane predstaviteľ OĽaNO Igor Matovič vyhlásením, že známy lekár, rektor Zdravotníckej univerzity sv. Alžbety MUDr. Vladimír Krčméry by prevälcoval všetkých kandidátov roztrieštenej a spojenectva neschopnej pravice, pravda, keby bol súhlasil s návrhom OĽaNO kandidovať.

VŠIMLI SME SI

Veľkí rozhodujú o malých. Tak to bývalo odjakživa na „svetových“ úrovniach či v ľudskom mikrosвете nazývanom bárs rodina. Poslanci nedávno diskutovali napríklad o tom, že ak obce nemajú dost' žiakov, treba im zrušiť školu. Hlavný dôvod? Štát tým ušetrí istú finančnú čiastku.

Ked' veľkí rozhodujú o malých

Štetrenie je dobové heslo, nepatrí sa porovnávať, koľko veľké firmy ušetrí z celkového balíka reálnych financií povedzme pri výstavbe diaľnic či z peňazí určených pre roľníkov (pardon: farmárov) a na širší rozvoj vidieka, ktoré z európskych fondov prechádzajú cez zúžený kanálik poľnohospodárskej platobnej agentúry. Politici na víťazných pozíciách buď vytrvalo presvedčujú verejnosť o účelnom a nikde nemrhajúcom vynakladaní verejných prostriedkov, alebo – len čo sa ocitnú na laviciach opozície – osočujú práve tých aktuálnych o nekresťanskom mrhaní. Stará známa pesnička. Lenže celkom inakšie bude znieť školopovinným deťom v dedinkách na okraji spoločenského záujmu! Vo svojich školských

laviciach sa môžu sladko pomrviť pri svojich prvých veľkých nádejach: v ďalšom ročníku už nebudú musieť vyseďavať vo svojich fádnych triedach. Ráno vojdú do „svojho“ autobusu a ten ich zavezie do väčšej školy vo väčšej dedine, ba možno priamo do mesta. I rodičia môžu byť spokojní: doprava detí mala by byť bez-

platná a vo väčšej škole by asi mali byť o niečo múdrejší učitelia a triedy vybavené učebnými pomôckami na technicky vyššej úrovni.

Poslanci sú teda aj v tomto prípade zaiste spokojní, že rozhodujú správne a zároveň spravodlivo. Napokon, utvrdili ich v tom kolegovia z opozičného tábora bojujúci v Národnej rade Slovenskej republiky vytrvalo za maďarskú menšinu, keď začali volať na ratu, že Slováci im likvidujú maďarské školy. Ani tentoraz ich nepresvedčí naša slovenská spokojnosť, že o čom sa rozhoduje tam hore, to je pre nás zákonite prínosom. Hoc tentoraz je to iba pri centrálnom šetrení na maličkých školách kdesi na zastrčenom vidieku.

Dušan MIKOLAJ

Maďarskí nacionalisti si sami ničia dôveryhodnosť Čo je doma, to sa im veru ráta...

Strana maďarskej komunity (SMK) si problémy nerobí. Ani z pravdy, ani zo štátnych dotácií. Škrabance, či doslova hlboké zábery na vlastnej cti obchádza mlčaním či výsmešnými gestami. V nedávnych voľbách do vyšších územných celkov sa predseda tejto strany nedokázal pozrieť voličom do očí a povedať im pravdu o svojej štátnej príslušnosti...

Predseda republikovej rady tejto komunitnej strany, rodák z Moče v okrese Komárno, je v týchto dňoch už aj policajným vyšetrovaním spájaný s podozrením zo zneužitia dotácií v obci Zemianska Oľča. Tiež v okrese Komárno. László Szigeti končil vo funkcii ministra školstva vlády Mikuláša Dzurindu v júli 2006. A práve v júni 2006 si (podľa Obchodného registra SR) akciová spoločnosť Megart „zrazu“ rozšírila predmet podnikania z prevažne poľnohospodárskej výroby aj na práce spojené s rekonštrukciou budov. Minister z Moče schvá-

lil práve vtedy už zjavne dost' narýchlo Zemianskej Oľči dotáciu vo výške stošestnásťtisíc eur na opravu telocvične. Ale – čuďuj sa svet nezvyčajným náhodám – zrazu vstúpila do hry spomínaná

ČO INÍ NEPÍŠU

miestna firma Megart. Starosta Zemianskej Oľče jej spomínaných vyše stotisíc eur posunul – na opravu veľkej spoločenskej sály. No nie obecnej. Priestory, ktoré firma Megart mala rekonštruovať, boli súkromnými priestormi spoločnosti Megart. Starosta,

inak akoby naozaj len náhodou nominant SMK, teda opäť „pucipajtaš a komunitný trafikant“, sa detinsky vyhovára. Vraj on nič, to ministerstvo. Exminister tvrdí, to nie ja, to úradníci. A telocvičňa v Zemianskej Oľči sa rozpadáva. No akciovka si sama seba za naše peniaze vyvinula svoj jazyk. Nuž, vlastne sa rozpadávajú aj posledné zvyšky niekdajšej akej-takej povesti SMK.

A všeobecne s dôverou voči SMK a jej predstaviteľom či regionálnym „aktivistom“ treba narábať nanajvýš obozretne. Súdruhovia z tejto komunity bez hanby totiž klamú nielen v Bruseli, pokúsili sa o to opakovane už aj u nás na Slovensku. V súčasnosti zrejme ilegálny predseda ilegálnej politickej strany József Berényi tvrdil: „Máme zhruba dvesto starostov...“ To však ani podľa stránky Demagog.sk nie je pravda. Starostov si Berényi pridral z brucha asi sedemdesiat.

Ján ČERNÝ
Foto: internet

Inakosť nemôže meniť normy

Eva ZELENAYOVÁ

Premiér Robert Fico nazval rok 2014 rokom volieb a symbolov. Iste, pripomenieme si 25. výročie nežnej revolúcie, 70. výročie SNP, 10. výročie členstva v eurozóne a Smer-SD aj 15. výročie svojho vzniku. Už v januári čakajú niektoré obce nové voľby, v marci budeme voliť prezidenta republiky a v máji poslancov do Európskeho parlamentu. V jeseni sa pripomenú komunálne voľby, takže demokracia si nás vyskúša.

Napriek klesajúcemu záujmu o voľby občania nie sú pasívni na svoje práva, čo vlni dávali dosť jednoznačne najavo. Dlhodobu stojatú politickú vodu na sklonku minulého roku rozvili vo vyšších územných celkoch. Národný pochod za život v Košiciach alebo ďalšie inicia-

tívy za zachovanie tradičných hodnôt ukázali, že Slováci, keď sa ocitnú v ohrození, dokážu sa zmobilizovať. Slovenskí biskupi na sklonku roka vydali pastiersky list, v ktorom analyzovali trendy v spoločnosti a upozornili, že „rozvratom rodiny sa znehodnocuje ľudské šťastie, ktoré práve v nej nadobúda pozemskú dokonalosť. Ohrozuje to život a nastoľuje sa kultúra smrti“. A dali aj návrh do volebného roku: „Náš hlas pri akýchkoľvek voľbách môže dostať len ten kandidát, ktorý odmieta kultúru smrti.“ Počas vianočných sviatkov podobným listom pre veriacich podporila tradičnú rodinu aj evanjelická cirkev.

Aj keď ide o celkom prirodzenú reakciu na dianie u nás i vo svete, niektorí politici, médiá a najmä akti-

visti z iniciatívy Inakosť zaujali nepriateľský, ba až nenávisťný postoj k aktivitám cirkvi. Pastiersky list vraj skôr pripomínal vyhlásenie vojny ako prípravu na sviatky pokoja. Šéf združenia Martin Macko dokonca vyčítal

KOMENTÁR

pastierskemu listu, že biskupi v ňom „nepredložili jediný vecný argument o škodlivosti rodovej rovnosti“. Je priam zarážajúce, akým vulgárnym a primitívnym spôsobom komunikujú predstavitelia iniciatív za rodovú rovnosť s verejnosťou. Ako sa vysmievať zo základnej pravdy, že len muž a žena sú schopní priviesť na svet potomstvo. Že iba manželstvo muža a ženy splňa prirodzený reprodukčný

proces. Ak biskupi volajú po zachovaní tradičnej rodiny, vyzývajú len na zachovanie prirodzeného poriadku. Ibaže inakosť je preto inakosťou, že tradičnú rodinu neuznáva. Lenže to nemôže byť dôvod na to, aby sa celá spoločnosť prevrátila naruby.

Médiá akosi obišli vyjadrenie R. Fica, ktorý vyhlásil, že chce byť vlasteneckým prezidentom, a najmä jeho odvolávanie sa na cyrilo-metodskú tradíciu ako základ (nášho) rozmyšľania. Iste ide o veľmi ústretové gesto voči konzervatívne orientovaným voličom a dalo by sa povedať, že je aj priamou odpoveďou na pastiersky list biskupov. Fico sa prihlásil ku kresťanským hodnotám, čo však celkom nekorešponduje s konkrétnymi krokmi jeho vlády. Domáca politika v oblasti ľudských práv sa ocitla pod tlakom zvonku a vláda sa mu poddáva. Ukázalo sa to pri Hupsovom šlabikári Lipka, do ktorého nečakane vtrhol bezpohľadný Hups a rozvrátená rodina.

Rozvrátená je aj slovenská politická scéna. Okrem strany Smer-SD a Most – Híd všetky ostatné parlamentné strany vykazujú značnú ne-

stabilitu a niektoré ako OĽaNO ťažko nazvať stranou, skôr spolkom individualistov. Pravda, do parlamentných volieb je ešte dosť času, no sotva možno očakávať zmenu jestvujúceho stavu parlamentných subjektov.

O zavádzaní ideológie rodovej rovnosti do slovenskej legislatívy sa v minulosti ani v súčasnosti s občanmi nijakí politici neradili, vo svojom volebnom programe ju nemali nijaké strany, a predsa sa jej darí pôsobiť na oficiálnej úrovni. Či už prostredníctvom Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť alebo cez Výbor pre rodovú rovnosť. Akú možnosť má prezident republiky ovplyvniť vývoj v tomto smere? Akú poslanci Európskeho parlamentu? A akú poslanci miest a obcí? Každý len takú, aké je ich osobné nastavenie k vnímaniu hodnôt. A koľko empatie dokážu prejavíť svojim spoluobčanom. Preto pastiersky list slovenských biskupov bol významnou výzvou do volebného roku, aby sme sa všetci zamysleli, akú kultúru chceme zanechať budúcim generáciám.

Vyberajme podobných veľkým

Ivan BROŽÍK

„Slovenský štát či presnejšie Slovenská republika z rokov 1939 – 1945 je nepochybným historickým faktom. Jeho jednýmseľné vyhlásenie zákonodarným orgánom autonómnej Slovenskej krajiny ... súhlasne prijala väčšina obyvateľov. A v pomerne krátkom čase ho uznala aj väčšina vtedy jestvujúcich štátov na svete ... s jedinou výnimkou Spojených štátov amerických...“ Tak píše profesor Milan S. Ďurica. A vari môžeme použiť od neho ešte jednu citáciu: „Najdôležitejším obsahom toho, čo sa udialo 14. marca 1939, bolo obnovenie slovenskej štátnosti. Tej dávnej a slávnej štátnosti, ktorej základy položili kniežatá Pribina a Mojmir, ktorú až do uznávaného medzinárodného partnerstva vo vtedajšej Európe rozvinul kráľ Rastic a ktorú svojimi výbojmi až na veľkú ríšu pretvoril slávny kráľ Slovákov Svätopluk I. Veľký.“

Tohtoročný marec bude v poradí už sedemdesiaty piaty po tejto udalosti. A možno aj náhodou, ktorú si zrejme neuvedomil ani predseda Národnej rady Slovenskej republiky Pavol Paška, budeme 15. marca voliť hlavu štá-

POZNÁMKA

tu – prezidenta Slovenskej republiky. Predseda parlamentu veľa termínov na výber nemal. Limitovala ho totiž Veľká noc. To buď nechápu, veď až takí hlúpi predsa byť nemôžu, alebo iba demagogicky opomínajú niektorí opoziční už ani nie politici, ktorí v takto skorom termíne volieb vidia „trucpodnik“ SMER-u. Druhú možnosť napovedá veľmi rýchla ponuka kupčiť s poslancami podpismi ako náhradou za občianske podpisy. Lipšicova NOVA, Matovičovi Obyčajní, ale aj niektorí poslanci SDKÚ-DS (na čele

s Ludovítom Kaníkom, ktorý, zdá sa, absolútne nerešpektuje vedenie strany a jej rozhodnutia) niektorým prezidentským kandidátom (pre)дали rýchlu možnosť môcť kandidovať. Začo? Odpoveď nepoznáme. Ak by platilo vysvetlenie, že tak chcú občianskym kandidátom pomôcť preklenúť krátky termín do volieb a s ním spojené riziko nezískania potrebného počtu občianskych podpisov, potom by tento „kolegiálny“ princíp mal byť uplatnený na všetkých občianskych kandidátoch. Pri všetkej úcte, je Milan Kňažko alebo dokonca stranícky kandidát Gyula Bárdos (SMK) viac občiansky ako Ľubica Blaškova či Jozef Behýl? Alebo vo svete vysoko uznávaný vedec Milan Melník?

Venujme sa však kandidatúre, ktorej oznámenie prekvapením nebolo, ale ktorá sama v sebe skrýva obrovské množstvo otázok. Prezi-

dentskej kandidatúre Roberta Fica. Je to útek z paluby korábu zvaného SMER-SD? Je to premyslená stratégia, ako pripraviť víťazstvo tejto strany v parlamentných voľbách v roku 2016? Alebo – je to následok viacerých odstredivých prúdov, ktoré v SMER-e pôsobia? Nevedno, či je práve teraz podstatné hľadať odpovede na tieto a podobné otázky. Oveľa podstatnejšie z pohľadu občanov Slovenskej republiky by malo byť zodpovedne zvažovať rozhodnutie pred voľbou hlavy štátu 15. marca.

Je len na nás, či sa rozhodneme pre toho kandidáta, ktorý ani len nepozná Ústavu SR a nevie, aké kompetencie má prezident. Je len na nás, či dáme hlas niekomu, kto prezidentský palác vníma iba ako akýsi výťah k moci alebo ako križník Aurore, z ktorého sa chystá vystreliť na palác vlády či budovu parlamentu? A taktiež sme to iba my, ktorí rozhodneme o tom, komu pomôžeme splniť jeho osobné kariérne ambície. My budeme rozhodovať o charaktere štátnosti Slovenska, ktorej dali podobu kniežatá Pribina a Mojmir, kráľ Rastic či kráľ Slovákov Svätopluk I. Veľký. Vyberajme im aspoň vzdialene podobných!

SPOZA OPONY

V redakcii sme tentoraz vyčlenili tento priestor na výhľad do roku 2014. V krátkom texte treba oddeliť hrach udalostí od šošovice slov. Začnem Európskou úniou – prešľapuje na mieste, v zahraničnopolitickej a bezpečnostnej oblasti ukázala úplnú slabosť. Nemá osobnosti, je byrokraticky nedvížná. Nenapredovala, nemá dosť veľkých cieľov a schopnosť riešiť svoje konštrukčné chyby. Únia nezvládla trojuholník EÚ – Ukrajina – Rusko. Prežila však krízu eura. V niektorých členských štátoch sa však rozpadá systém politických strán alebo zaniká demokratický parlamentarizmus, voľby iba menia skupiny oligarchov pri moci. NATO odchádza z Afganistanu. Aká bude preň nová stratégia? Teraz aj my vieme, akú cenu zaň platíme...

Ako však na stránkach SNN prízvukoval člen vlády Miroslav Lajčák, európska politika je pre nás aj vnútorná politika, veľká je previazanosť politiky a eko-

nomiky so slovenskou každodennosťou, nehovoriac o slobode bezhraničného pohybu.

Vplyv tejto reality ukážu májové voľby do európskeho parlamentu. Po prvý raz nepôj-

Prečo práve teraz zažívame prelom

Dušan D. KERNÝ

de len o to, či Slovensko bude mať zasa najnižšiu účasť voličov, ale o úplne nový fenomén. Ako sa prejavia tie skupiny obyvateľstva, ktoré integračný proces znevýhodnil, odsunul na okraj, obral o ilúzie a bez práce ich pripravuje o identitu a dôstojnosť?

Na strednom Slovensku kedysi povstalecké obce zvolili župana, ktorý patrí do rastúcej skupiny tých, ktorých hlasy protestu postavili medzi odporcov Únie. U nás ide o komunálnu zá-

ležitosť, no v Grécku radikálny Ranný úsvit má 42 percent voličskej podpory a nedávno vládny PASOK štyri percentá. Sú Slovensko a stredoslovenská župa schopné v eurovoľbách zachytiť

rozumieť. Nárast sociálnych rozdielov nezmenší ani Únia a ani euro. Západ nedobehne. V eurovoľbách 2014 – tak ako v športe – nejde o to, aby sme len boli priamo na ihrisku,

z európskych záležitostí a ťažiť z jeho problémov.

Budeme si musieť naplno uvedomiť, že USA v afere odpočúvania dokumentovali obrovský technologický náskok, zostávajú supervelmocou, dominantnou novým technologickým spôsobom o to väčšmi, o čo sú viditeľnejšie slabosti a nedorobky vyhasnutej hviezdy nádeje prezidenta USA Obama.

Bude to rok napätia a silnejúcej bankovej únie, drahých európeňazí. Prvá etapa sa rozbieha a u nás doma sa začína úsilie ponoriť Slovensko do napätia mediálnych podrazov všetkého druhu v boji proti najsilnejšiemu kandidátovi prezidentskej kampane. Vlastenecké sily, ako aj dominantné cirkvi stoja pred zodpovednosťou nielen vplyvať, ale meniť atmosféru Slovenska. Vatikán a Únia a s nimi – s Vatikánom a s Úniou – previazaní aj my a medzinárodné vzťahy vôbec sú na nezvyčajnom prelome. Prelome medzi nečakaným chaosom a čakanou neistotou a hľadaním pevnej pôdy pod nohami.

ale čo najviac rozumeli hre, aby sme vedeli, o čo ide, a nenechali sa oblafnúť ani politikmi, ani médiami. Týka sa to najmä eurozóny, teda nás.

Bude tlak na zahraničnopolitické splyvanie. NATO chce USA finančne postaviť na nohy. Chce, aby sa Únia nezaoberala iba vlastnými krízami, ale dala viac peňazí na bezpečnostnú politiku i na nové zbrane. Čelíme konzervatívnym kruhom, chcú vytvoriť nové deliace čiary v Európe, vyčleniť Rusko

SEBAOBRAHA

Priemerný rozdiel medzi ženskou a mužskou hodinovou mzdou v celej Európskej únii je 16,2 percenta. O toľko menej zarábia ženy v porovnaní so svojimi mužskými kolegami, uviedla vo svojej správe Európska komisia (EK). V prepočítaní na kalendárne dni vychádza, že ženy oproti mužom pracujú počas jedného roka až päťdesiatdeväť dní zadarmo. Komisia upozornila, že v sledovanom období v rokoch 2011 a 2012 sa situácia vôbec nezlepšila.

Tri mesiace zadarmo...

Napriek rečiam o rovnoprávnosti či o rodovej rovnosti rozdiely v odmeňovaní medzi ženami a mužmi existujú v každej členskej krajine EÚ, aj keď situácia je v jednotlivých štátoch rozdielna v miere mzdovej diskriminácie žien. Najväčší rozdiel v mzdách v neprospech žien je v Estónsku (27,3 percenta) a najmenší v Slovinsku (2,3 percenta). Slovensko s mzdovým rozdielom 20,5 percenta v neprospech žien je, podobne ako aj v predošlých rokoch, na šiestom mieste v Únii. Po Estónkach sú na tom horšie aj Grékyne, Rakúšanky, Nemky a Češky. Údaje komisie potvrdzujú, že situácia sa na lepšiu nemení. Správa EK tvrdí, že najväčším problémom v boji proti rozdielom v odmeňovaní mužov a žien je slabá praktická aplikácia rovnakých pravidiel odmeňovania a tiež nedostatočné množstvo právnych žalôb podaných zo strany žien na vnútroštátnych súdoch.

„Môžeme sa chváliť zákonmi zaručujúcimi rovnakú odmenu za rovnakú prácu, rovnosť na pracovisku a zaručené práva na materskú dovolenku. Papiérová je rovnosť žien a mužov európskym úspechom. Lenže ešte stále je čo robiť, aby sa podarilo dosiahnuť úplnú rovnosť žien a mužov aj v praxi. Rozdiely v odmeňovaní sú stále veľké a nemení sa to k lepšiemu,“ upozornila europoslanica pre spravodlivosť Viviane Redingová. Dodala, že ďalšou smutnou stránkou veci je fakt, že aj tam, kde sa zárobkové rozdiely stierajú, je to len pre pokles miezd u mužov, a nie vďaka narastaniu platovej úrovne žien.

Zásada rovnakej mzdy za rovnakú prácu je zakotvená v zmluvách o EÚ od roku 1957. Komisárka Redingová vyhlásila, že je najvyšší čas, aby to, čo predpisuje základná európska legislatíva, sa stalo realitou i na pracovisku. Komisia ako strážkyňa zmlúv EÚ dbá aj o to, aby členské štáty správne transponovali pravidlá rovnakého rodového zaobchádzania. Komisia v tejto súvislosti začala právne konania pre neplnenie si povinností voči dvadsiatim trom členským štátom EÚ pre spôsob, akým tieto krajiny zaviedli do svojho právneho systému viacero zákonov o rovnosti žien a mužov.

Zatiaľ vraj iba dva členské štáty – Francúzsko a Holandsko – dostatočne a jasne zakomponovali do svojej legislatívy európsku smernicu z roku 2006 o rovnakom zaobchádzaní s mužmi a so ženami v oblasti zamestnania a povolania. Komisia pozorne sleduje situáciu vo zvyšných dvadsiatich šiestich členských štátoch a bude pracovať na dosiahnutí plného uplatňovania a presadzovania práv stanovených legislatívou EÚ, hoci aj formou ďalších súdnych konaní.

Žiada sa dodať, že byrokrati z EK asi nevedia, že pri nezamestnanosti, aká vládne v mnohých štátoch EÚ, ženy, ale aj muži, ktorí by požadovali primerané ohodnotenie hoci aj kryté zákonmi, skôr by sa dočkali straty zamestnania než úpravy mzdy smerom nahor...

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Chyby sme urobili mnohí, aj novembroví revolucionári Počítajú, že sa im všetko prepečie

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: zdroj: slovenskyportal.sk

V novembri 1989 sa výrazne podieľal na tom, že padol komunistický režim. Hnutie občanov, ktoré zakladal a potom aj viedol, dosiahlo od novembra 1989 do júna 1990 takmer všetko, čo si dalo do programu... Málokedy sa neskôr stávalo, že by politickí lídri splnili tak presne a dôsledne to, čo sľubovali. Napriek tomu sme náš rozhovor s Jánom BUDAJOM začínali otázkou, či je spokojný so zmenami v uplynulom období.

• Aký program malo občianske hnutie, ktoré ste reprezentovali?

Sľúbili sme nastolenie občianskych a ľudských práv – slobodu vyznania, cestovanie, slobodu podnikania – a aby si slovenskí občania mohli vybrať v slobodných voľbách svojich volených zástupcov. Jedno aj druhé sme splnili. Po prvých slobodných voľbách v júni 1990 sa skončila éra revolučných zmien a nastalo obdobie, odkedy republiku riadia politické strany. Odvtedy si každý vyberá svoju stranu, svojho favorita. Ako táto reprezentácia riadi štát, to je iná otázka. No zodpovednosť za ňu majú občania. Tí, čo si ju vybrali, ale aj tí, čo voliť nejdú, a tým nechávajú, aby hlasy tých, čo voliť idú, narástli na váhe. Keďže sa nám spravidla nechce spytovať si svedomie, či sme si vybrali tú správnu stranu, respektíve ak sme nechali voliť iných, radi hádzeme všetky problémy dneška na éru revolúcie. Tá však nemohla riešiť nič z toho, čo prišlo až po prvých slobodných voľbách.

• Prišla transformácia, ale najmä zmeny v ekonomickej oblasti...

Došlo k odštátneniu našich verejných a štátnych majetkov, k rozsiahlej ekonomickej a sociálnej transformácii a napokon k rozhodovaniu vlád a parlamentov o legislatíve a ostatných pravidlách, ktoré formovali a formujú život na Slovensku.

• Kde sme urobili chyby?

Chýb bolo dosť..., urobili sme ich aj my, ktorí sme uskutočňovali politickú zmenu v roku 1989. Veď všetci sme sa iba začali učiť slobode. Doľahla na nás zodpovednosť, akú sme dovtedy nepoznali. A aj mnohé odvrátené stránky slobody. Lebo hoci život bez slobody nestojí

Ján BUDAJ v novembri 1989.

za veľa, ani život v slobode ešte nie je rajom na zemi. Ale ak hovoríme o chybách, myslím si, že kľúčovým problémom je, že odvtedy, čo sme si začali voliť každý „svoju“ stranu, ich nestíhame alebo možno ani nevieme dôrazne kontrolovať. Preto si u nás stranici dovoľia aj veci, čo by si inde nedovolili.

• Povedzme, čo?

Keď nám pred očami rozhádzali (rozkrádali?) majetky štátu v rámci tzv. privatizácie. Keď robili zlé rozhodnutia v pôdohospodárstve alebo pri nákupoch štátu... Činnosť strán dosť hodnoverne opísal dokument slovenských tajných služieb GORILA. Ukázal nám otrasný obraz našej reálnej politiky. Áno, každý si vo voľbách nájde nejakého favorita. Tak ako voliči vša-

de na svete. Ibaže u nás je jedno špecifikum: držíme sa ho ešte aj potom, keď je očividné, že zrádza všetko, čo nám pred voľbami sľúbil. Aj svoj program.

• Čím sa to dá vysvetliť?

Možnože je nám trápne priznať si, že nás tá či oná strana opäť napálila... Alebo sme príliš apatickí. Za stáročia naučení, že vrchnosť nás i tak nejakou cestou opäť a opäť okradne... Nevieť. Isté je, že aj zlých politikov volíme znovu a znovu. Alebo – a to je druhá stránka tej istej mince – zo sklamaní a z hnevu už nevolíme nikoho. No náš nekritický až lahkovážny postoj k činnosti politických strán sa nám dennodenne vracia. Účty za ich chyby platíme my občania. Naša neschopnosť kontrolovať svojich zvolených zástupcov spôsobuje len to, že čoraz viac politikov ráta s tým, že sa im všetko prepečie.

• Je možný reparát?

Zrekapitulujme si to: volič a občan je podľa Ústavy SR pánom republiky. Ale tí, čo republiku všakovak zdieľajú, potrebujú, aby si to občania nevedomovali, a najmä aby si svoje právo na republiku neuplatňovali. Naša situácia sa zlepšila v okamihu, keď prestaneme byť občanmi iba do počtu. Keď sa začneme prísne pýtať našich poslancov, akéže to mali volebné sľuby a ako to je s ich splnením? Strany sa totiž nielen u nás, ale aj inde vo svete rozťahujú iba potiaľ, pokiaľ im to verejnosť dovolí. A ešte chcem zdôrazniť, že strážiť svoje záujmy a svoju republiku môžeme nielen ako voliči alebo aktívni, kritickí občania, ale že môžeme aj sami kandidovať. Hoci to nemusí byť jednoduché, lebo strany nepotrebujú konkurenciu a v záujme svojho výsadného postavenia vytvorili rôzne legislatívne prekážky.

No kto chce, cestu si nájde. Som presvedčený, že Slovensko skôr či neskôr svoj verejný život ozdraví. A že to pôjde najmä zdola od ľudí a ich aktívnejšieho záujmu o svoju obec, mesto, kde žijú. Tu netreba na nič čakať, veď je jasné, že to nikto za nich neurobí. A ak sa pýtate na reparát... nie, to nie je reparát, to je pokračovanie novembra. Takto a len takto môže na Slovensku vzniknúť politický národ.

Rok kráľa Svätopluka a A. Hlinku

Drahoslav MACHALA

Každý vzdelaný a rozhladený Slovák a Slovenka sa na začiatku roka 2014 zamyslí a pokúsi sa o duchovnú meditáciu s jediným cieľom: Čo môžem urobiť pre svoju vlasť, pre milované Slovensko? Ak by Slováci súci na slovo len raz za rok vykonali jeden dobrý skutok pre Slovensko, posunulo by to náš štát ďaleko dopredu. Láska je najmä nezištná. Predsedníctvo Matice slovenskej a jej výbor sa rozhodli vyhlásiť Rok kráľa Svätopluka a Andreja Hlinku. Som človek, ktorý má rád konkrétne skutky, nie veľké reči. Matica sa musí zbaviť niekoľkých nerestí z minulosti. Predovšetkým veľkohubosti, namiesto ktorej musí v živote začať platiť zásada Jozefa C. Hronského: „Najkrajšie slová sú – skutky!“ A musí sa zbaviť toho, čo tak neznášal Ľudovít Štúr: Preskakovania z cieľa na cieľ, keď máme najmä veľké zábery, ale nevykoná sa vlastne nič poriadne. Vybrali sme si dva ciele, tak sa sústreďme na to, aby oba po celý rok rezonovali v celom národe. Osobitne, že existuje slovenský štátoctvorný národ, treba pripomenúť žoldniersky-

mi médiami oziarenej Bratislave. Zvláštne, do akej zúrivosti privádza existencia Jazdeckej sochy kráľa Svätopluka na nádvorí Bratislavského hradu menšinu protislovenských historikov. Stojí tam už štvrtý rok... Je to celkom prosté: Svätopluk ako kráľ starých Slovákov je symbolom slovenskosti a osobitne pevnosti slovenskej štátnosti. Cyrilo-metodská tradícia je národovtorná a kultú-

O ČOM JE REČ

rotvorná a svätoplukovská tradícia je štátoctvorná! Preto sa správajme celkom pokojne a na mediálne provokácie reagujme suverénymi postojmi. Mediálne provokácie sa budú zhusťovať, ale zapamätajte si, Slováci, že každá, aj mediálna jednota, ktorá dnes kraľuje v RTVS, sa vyčerpá a doplatí sama na seba, ako sa to stalo v roku 1989. Aj vtedy sme volali po DIALÓGU a už je tu zase onen čas BEZ DIALÓGU! Lebo pán riaditeľ Václav Mika sa správa dupne a zahynie práve na túto JEDNOSTRANOSŤ!

Slovenský štát, to je najmä celoživotný zápas, to je proces, ktorý sa nikdy nekončí. A najsilnejšou zbraňou zdanlivo bezbranných je pestovanie lásky k vlasti, k rodine, k osobnostiam a k udalostiam, ktoré sú opornými stĺpmi nášho sebedomia.

Kráľa Svätopluka a jeho Regnum Zventebaldi – Svätoplukovo kráľovstvo – dobre poznali fuldskí letopisci. Zapisali jeho slávne panovnícke skutky, osobitne tie z rokov 882, keď spod Bratislavy viedol prvú obrovskú výpravu, dobyl celé územie Frankov a územie až za Viedenským lesom. V roku 883 výboje zopakoval a rišu rozšíril o dobyté územie až na hranice riek Sáva a Dráva. Teda o stovky kilometrov. Keď jeho vojsko prechádzalo úžľabinou rieky Dunaj, fuldskí analisti napísali, že Svätoplukovo vojsko prechádzalo cez Dunaj od svitu do mrku. Koľko to bolo teda vojakov, aké počty? Jazdecká socha kráľa Svätopluka sa na nádvorí Bratislavského hradu zjavila celkom odôvodnene, lebo archeológovia vykopali na dnešnom hrade základy veľkomoravského hradiska. Vtedajší

vládca museli vyberať dane a boli to putujúci panovníci, na Bratislavskom hradisku panoval aj kráľ Svätopluk. Svätoplukovi napísali listy dvaja pápeži – Ján VIII. a Štefan V.!

Chceme zdôrazniť, že 17. marca 894 si pripomenieme 120 rokov od smrti tohto veľkého slovenského panovníka – kráľa Svätopluka. Preto Matica slovenská vyzýva učiteľov, ktorým ešte bije v hrudi slovenské srdce, aby pripravili školské vlastenecké zájazdy k soche Svätopluka. Je našou povinnosťou ukazovať svojim deťom našich vládcov a učiť ich, že na tomto území od 5. storočia súvisle žijeme 15. storočím! Celkom logicky s týmto veľkým vládcom hodno osláviť aj 150. výročie narodenia zakladateľa slovenského politického národa Andreja Hlinku. Hlinka je dostatočne priťažlivý láskou a nezištnosťou, skutkami, ktorými sa zasadzoval za svojbytnosť slovenského národa. A je prikladný aj v tom, ako sa pokúšal o spoluprácu s evanjelickými prostredníctvom Martina Rázusa. Spoločný pomník Rázusa a Hlinku vo Zvolene je príkladom našej súdržnosti, a tá bude zvyškových čechoslovakistov vždy vyvádzať z miery. My sme v tom najlepšom slova zmysle pokračovateľmi tohto ekumenického diela. Každá jednostrannosť sa vyčerpá!

Bojový januárový triumf dobrovoľníkov v Turci v roku 1849

Rúcanie deväťstoročnej poroby

Text a ilustrácia: Vojtech KÁRPÁTY

S bojovými operáciami zimnej dobrovoľníckej výpravy 1848 – 1849 boli spojené aj politické udalosti na severovýchodnom a strednom Slovensku. Stali sa základom na jej ďalší postup do ostatných slovenských regiónov. Z hľadiska dozrievania slovenského politického programu a najmä jeho praktického uskutočňovania v reálnych podmienkach mali pre slovenskú politickú reprezentáciu tieto praktické revolučno-politické skúsenosti a poučenia z nich mimoriadne význam. Na ich odkaz sa neprávom zabúda.

Druhá, tzv. zimná dobrovoľnícka výprava, ktorá sa začala koncom prvého decembrového týždňa 1848, bola rozdelená do dvoch základných prúdov. Vtedy však už mala svoj patronát vo Viedni a slovenské vojenské dobrovoľnícke formácie boli definitívne podriadené rakúskym veliteľom. Štyrom stotinám, ktoré tvorili prvý a hlavný prúd dobrovoľníkov, velil Bedřich Bloudek. Ten však podliehal náčelníkovi štábu Henrikovi Lewartovskému...

■ VÍTAZNÝ POSTUP

Po prekročení moravsko-slovenských hraníc postupovali dobrovoľníci cez Kysuce na Žilinu. Po obsadení Čadce a zahnaní maďarských honvédskych oddielov sa naskytl dobrovoľníckym vojenským formáciám smutný obraz. Ustupujúci Maďari po vojenskom debakli sa neštítali ani politických poprav. Najväčšie perzekúcie boli v Kysuckom Novom Meste, kde obesili viacerých sympatizantov s dobrovoľníkmi. Práve tieto obeť na šibeniciach zanechali na nich oveľa silnejšie účinky ako akákoľvek bojová a ideologická propaganda. Dobové svedectvá vypovedajú o tom, že „správy o maďarskej krutosti pri popravách značne prispievajú k ich bojovej odhodlanosti, ale neostávajú bez účinku ani na riadne vojsko“.

Po úspešnom ťažení slovenských dobrovoľníkov cez Kysuce do Turca sa ich počet rozrástol na vyše osemsto mužov. Ich bojové odhodlanie oceňovali aj rakúski veliteľia: „Výkony slovenských dobrovoľníkov vzbudzujú úctu aj vo vojsku, a najmä u generála Kristiana Götza (nový veliteľ výpravy, pozn. V. K.), i keď mu ako starému vojakovi ich spôsob boja prichodí trochu nepravidelným.“

Po namáhavom a vyčerpávajúcim osemhodinovom pochode sa slovenskí dobrovoľníci dostali 9. ja-

nuára 1849 vo večerných hodinách do Nemeckého Pravna.

■ TURIEC BEZ JARMA

Už udalosti v Mošovciach signalizovali slovenským vodcom bezproblémový postup v tomto regióne. Nadšenie zo slovenského dobrovoľníckeho vojska bolo obrovské. Dvanásteho januára 1849 sa zišlo ľudové zhromaždenie, na ktorom o svojom programe rečnili hlavní politickí vodcovia slovenských dobrovoľníkov Ľudovít Štúr a Jozef Miloslav Hurban. Pod dojmom ich prejavov sa k slovenskému dobrovoľníckemu zboru pridalo ďalších štyridsaťdva nových dobrovoľníkov z Mošoviec a okolitých obcí...

Mikuláš Dohnány, priamy aktér revolučného pohybu, podal síce patetické, no zaiste úprimné a nadšene svedectvo turčianskych udalostí: „Boli sme už do naozajstného lona národa slovenského, do pekného Turca, a ľud slovenský poznal svojich dávno očakávaných osloboditeľov spod jarma a tyranie maďarskej.“

Nasledujúci deň – 13. januára 1849 – bolo do Turčianskeho Svätého Martina zvolané ľudové zhromaždenie. Malo mať nielen propagačný charakter, ale malo tiež vyriešiť obsadenie miest v župnej správe, ktoré ostali po úteku košutovskej administratívy uprázdnené. Ešte v ranných hodinách sa na koňoch a v sprievode šiestich rakúskych švališerov, príslušníkov ľahkej vojenskej jazdy, vybrali do Turčianskeho Svätého Martina hlavní slovenskí politickí vodcovia – Štúr, Hurban, Bórik –, aby uskutočnili personálnu obnovu stolického úradu a uviedli do úradu miestneho evanjelického a. v. farára Jána Horvátha, ktorému sa len zázrakom podarilo zachrániť pred maďarskou šibenicou.

Svedok týchto udalostí to opísal nadšenými slovami: „Krajší však bol výjav druhého dňa, keď sa rečníci do Sv. Martina vybrali. Ešte na ces-

te, prijdúc do dediny Karlovej, ich so zástavou slovenskou a ‚Sláva vám‘ a vencami vítali. V Martine ich na tisíce zhromaždeného ľudu túžobne očakávalo a prichodiacich slovenskou zástavou, vencami, hlučným a radosným hlasom pozdravovalo.“

■ PLAMENNÉ PREJAVY

Po príchode do mesta hneď navštívili veliteľa miestnej vojenskej posádky majora Trencka a perzekvovaného evanjelického farára J. Horvátha, ktorého na dojemnej cirkevnej slávnosti uviedli znovu do svojho úradu. Farár Horváth sa prítomným prihovril od oltára a z kazateľnice šablou opásaný J. M. Hurban. Po cirkevnej slávnosti sa na námestí uskutočnilo ľudové zhromaždenie, kde ako prvý prehovoril plamennou rečou znovu Hurban. Vyzval zhromaždených Slovákov, aby sa so zbraňou v ruke postavili proti utláčateľom a zvrhli deväťstoročnú maďarskú porobu: „Napomínal krásne dcéry Turca, aby svojich milencov do boja vysielali len takému svoju lásku dávali, ktorý je pripravený chytiť pušku a pripásať si šablou pre slobodu národa slovenského.“

Štúrov prejav mal konkrétnejší obsah a týkal sa usporiadania regionálnej politiky a priamej účasti Slovákov na jej kreovaní. Oznamil, že „stoliční páni“, ktorí podporovali Lajoša Košuta a jeho vzburu sú s okamžitou platnosťou odvolaní a na ich miesta budú zvolení a dosadení noví župní úradníci, ktorí sa musia osvedčiť vo vernosti cisársko-kráľovskému majestátu a rovnako slovenskému národu.

Zhromaždenie potom pokračovalo v stoličnom dome, kde cisársky plukovník Karl Frischeisen prítomným oznámil, že je panovníckym dvorom splnomocnený zostaviť a vymenovať nový a novému panovníkovi Františkovi Jozefovi I. verný župný úrad. Stalo sa tak okamžite a ešte v rámci ľudového zhromaždenia, ktorému vzápätí prečítali zoznam členov nového stoličného úradu. Až na jednu nedôveryhodnú výnimku všetkým zhromaždenie vyslovilo priazeň a ich vymenovanie do úradu potvrdilo. Úradnou rečou sa stala slovenčina a majetok košutovských úradníkov na úteku bol zabavený.

■ STRATEGICKÝ POSTUP

Obsadením Turca dosiahol generál Götz výhodnú východiskovú pozíciu pre ďalší postup na banské mestá, najmä na Kremnicu, ktorých obsadenie malo strategický význam pre likvidáciu maďarskej košutovskej revolúcie na území dnešného Slovenska. Zároveň sa tým upevnili slovenské dobrovoľnícke a cisárske vojenské pozície na Liptove a Orave.

Agitácia a verejné prejavy slovenskej politickej reprezentácie mali mimoriadne účinné na slovenské národné sebavedomie a ďalší rozmach slovenského národného hnutia a jeho politickej praxe. Optimisticky ho hodnotili aj samotní účastníci tohto národno-revolučného pohybu: „Agitačné pôsobenie Štúra a Hurbana v záujme povstania proti Maďarom a najmä povstanie samo má za následok neobyčajné zmohutnenie morálnej i fyzickej sily a odolnosti slovenskej. Mužnosť a srdnatosť slovenských dobrovoľníkov vzbudzuje dokonca nádeje, že Slováci by sa mohli stať časom, až sa úplne osvedomia, akýmisi severnými hraničiar-“

Nikto presne nevie, koľko bánk a finančných ústavov pôsobí v Európe. Najväčších stotridsať z nich preberie pod svoj dozor Európska centrálna banka (ECB). Potrebuje na to len jedinú – podpis zástupcov všetkých členských štátov Únie na zakladateľskej listine bankovej únie. A tie už má. Testami kondície chce ECB odhaliť potenciálne riziká prv, ako sa v novembri 2014 chopí úlohy dohľadného orgánu, čo je prvou časťou plánu na vytvorenie európskej bankovej únie, ktorej úlohou je prevencia finančných kríz v budúcnosti.

Európa zvyšuje dozor nad finančným trhom

Banková únia mešká rok

Ivan BROŽÍK - Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Ide o súčasť širšieho plánu skoncipovaného v snahe o upokojenie problémov v eurozóne, ktoré otriasali ekonomikami a finančnými trmi na celom svete, a slabosť bankového sektora v Írsku či Španielsku ich len zvýrazňovala.

■ POZADIE ZÁMERU

Európski lídri sa na októbrom summite v roku 2012 dohodli na pomalšom postupe pri budovaní bankovej únie. Opatrenia plánovali implementovať v roku 2014, teda až po voľbách v Nemecku. Šlo o ústupok požiadavke kancelárky Angely Merkelovej, aby sa radšej dával dôraz na kvalitu ako na rýchlosť pri budovaní systému dohľadu, ktorý označujú za základ snahy EÚ o ukončenie krízy v eurozóne. Ministri financií následne 13. decembra 2012 dosiahli dohodu na základnom mechanizme dohľadu nad bankami v eurozóne, čo je prvým kľúčovým krokom smerom k bankovej únii. K ďalšiemu pokroku dospeli následne v júni, keď sa dohodli na tom, že investori a majitelia vysokých vkladov budú znášať náklady za budúcu záchranu bánk. Európska komisia v júli predložila návrh plánu na vytvorenie orgánu, ktorý by rozhodoval o riešení bánk v kríze, pričom narazila na nesúhlas Nemecka.

■ ZMYSEL ÚNIE

Testy by mali obnoviť dôveru v európske banky tým, že sa harmonizujú definície zlých úverov a hodnotenie kvality a rizika niektorých aktív. Investori tak budú môcť ľahšie porovnávať banky naprieč hranicami. Tretie kolo záťažových testov bude osobitne náročné, pretože dve predchádzajúce nedokázali odhaliť riziká, ktoré viedli k írskej či španielskej bankovej kríze.

Ak by však skúmanie kvality aktív bolo príliš prísne, mohlo by to ohroziť dôveryhodnosť eurozóny a výnosy dlhopisov môžu opäť stúpať. Udržiavanie cenovej stability bude následne pre ECB oveľa ťažšie. Podľa odborníkov by nezvládnuté testy nielen podkopali kredibilitu ECB pri vykonávaní dohľadu, ale aj v oblasti menovej politiky. Niektorým predstaviteľom ECB sa nepáči prevzatie ďalšej zodpovednosti a navrhujú, aby

sa z dlhodobého hľadiska bankový dohľad presunul na osobitnú inštitúciu. Tento krok by si však vyžadoval zmenu zmluvy, čo môže trvať niekoľko rokov.

ECB plánuje najprv vypracovať hodnotenie kvality aktív v prvej polovici roka 2014. Po ňom nastúpia záťažové testy v spolupráci s Európskym orgánom pre bankovníctvo (EBA). Tie preskúmajú, ako banky reagujú na rôzne šokové scenáre. Výsledky budú známe v októbri. Napriek pokroku pri prvom pilieri bankovej únie, druhý pilier založený na spoločnom riešení bánk v kríze zatiaľ postupuje veľmi pomaly. Diskusiam dominuje najmä otázka, akú časť nákladov by pri tom mali znášať daňovní poplatníci.

■ ĎALŠÍ POSTUP

ECB zverejní zoznam zhruba sto tridsiatich bánk, ktoré budú priamo podliehať jej dohľadu. Vnútroštátne orgány dohľadu budú naďalej kontrolovať menšie banky, ale ECB bude môcť v prípade potreby zasiahnuť. Rovnako by mala predložiť aj inštrukcie, v ktorom štádiu budú úvery považované za zlé a kedy sa budú revidovať podmienky úveru v prípade, že sa dlžník dostane do ťažkostí. Európski lídri sa na rokovaníach stretli v závere minulého roka a pokúsili sa nájsť kompromisy v sporných otázkach. Problémovým bodom zostali kompetencie, ktoré by mala dostať Európska komisia. Banková únia by v každom prípade mala zahŕňať tri hlavné charakteristiky: jednotný mechanizmus bankového dohľadu, spoločný systém krízového riadenia v bankovom sektore a spoločný systém ochrany vkladov. Tieto prvky by mohli byť doplnené o zmeny pravidiel fungovania bánk.

Cieľom bankovej únie je obmedziť prepojenie medzi bankami a vnútroštátnymi rozpočtami. Ak budú banky podliehať jednotnému dohľadu a na únijnej úrovni budú vyčlenené prostriedky na podporu problémových bánk, mal by sa uvoľniť tlak trhov na jednotlivé členské štáty. Tie by si následne mohli požičiavať peniaze za menšie úroky a zmierniť tak svoj dlh. Rovnako by to malo priniesť systému viac istoty, pretože všetky banky v hospodárskej oblasti budú hrať podľa rovnakých pravidiel.

NA MARGO

Strop radnice v rakúskom Innsbrucku zdobia fresky s podobizňami významných osobností. Je medzi nimi aj kardinál Tarnóczy – jeden z predkov Arpáda Tarnóczyho, súčasného predsedu organizácie Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja, niekdajšieho poslanca NR SR i veľvyslanca v Maďarskej republike.

Prvý slovenský kardinál

Dalo by sa teda povedať, že Jozef kardinál Tomko nie je prvý Slováč v takej významnej cirkevnej hodnosti, lenže počas tisícročnej existencie Rakúsko-Uhorska sa naši rodáci nepresadili ako Slováci.

Oveľa lepšie to nebolo ani počas Česko-Slovenska. Najmä katolícka cirkev zápasila s českým vládnúcim liberalizmom i marxizmom. Takže od čias sv. Metoda Slováci nezastávali vyššie cirkevné funkcie. Jozef Tomko sa narodil 11. marca 1924 v Udavskom, v Humenskom okrese. Zmaturoval na gymnáziu v Michalovciach a v roku 1943 vstúpil do kňazského seminára v Bratislave. Rozhľadený biskup Jozef Čársky ho v októbri 1945 poslal na štúdiá do Ríma, kde vo vysokej vatikánskej hierarchii pôsobí dodnes.

Za kňaza bol vysvätený 12. marca 1949 v Lateránskej bazilike sv. Jána kardinálom Luigim Tragliom. Až do roku 1961 pokračoval v štúdiách na Lateránskej a Gregoriánskej univerzite v Ríme, kde v roku 1951 nadobudol doktorát z teológie, v roku 1956 zo sociologických vied a v roku 1961 získal doktorát cirkevného práva. Súčasne v rokoch 1950 – 1965 pôsobil ako vicerektor Pápežského kolégia Nepomucenum, bol profesorom na Universite internazionale Pro Deo v Ríme, bol vymenovaný pápežským komorníkom a pôsobil v Kongregácii pre učenie viery.

Zapojil sa do budovania Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme, ktorý sa v čase komunistickej totality stal najvýznamnejšou kresťanskou a národnou kultúrnou inštitúciou v zahraničí. V roku 1967 sa stal zvláštnym tajomníkom pre prvú biskupskú synodu, v roku 1970 bol vymenovaný pápežským prelátom. V rokoch 1970 – 1977 pôsobil ako hosťujúci profesor na Gregoriánskej univerzite.

Podtajomníkom Kongregácie pre biskupov sa stal v roku 1974, o päť rokov neskôr bol vymenovaný za titulárneho arcibiskupa Docley a tajomníka biskupskej synody. Biskupskú konsekráciu mu udelil pápež Ján Pavol II. v polovici septembra 1979 a súčasne bol vymenovaný za štatutárneho arcibiskupa Dukejského. V októbri 1979 sa stal členom pápežskej komisie pre interpretáciu dekretov Druhého vatikánskeho koncilu. Do zboru kardinálov bol prijatý 25. mája 1985 a už o mesiac ho vymenovali za prefekta Kongregácie pre evanjelizáciu národov. Keď ako sedemdesiatšesťročný odovzdal úrad prefekta kongregácie, pápež ho povolal do sedemčlennej komisie kardinálov pôsojacej vo Vatikáne a súčasne sa stal členom dozornej rady Vatikánskej banky.

(ez)

Jozef TOMKO: „Každá inštitúcia si po rokoch musí overiť svoje poslanie.“

Slováci si zachovali identitu

Prvým slovenským kardinálom sa v roku 1985 stal Jozef Tomko (1924). Štúdiá na bohosloveckej fakulte začal na Slovensku, od roku 1945 v nich pokračoval v Ríme. Stál pri zrode Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme, ktorý počas komunistickej éry bol útočiskom slovenských katolíkov a miestom výchovy nových kňazov. V roku 2013 si ústav pripomenul päťdesiate výročie svojho vzniku a pri tejto príležitosti sa v Bratislave uskutočnil seminár. Zúčastnil sa na ňom aj kardinál Jozef TOMKO. Pripomenul prekážky, ktoré museli priekopníci myšlienky prekonať, keďže ústav vznikol za éry spoločného štátu a mal slúžiť výlučne pre potreby cirkvi na Slovensku. To Praha nechcela akceptovať. Ako pamätník ústavu spomenul tú časť jeho histórie, ktorá stále čaká na svoje spracovanie. Kardinál Tomko sa tohto roku dožíva svojho životného jubilea, ku ktorému mu Slovenské národné noviny i Matica slovenská úprimne blahoželať.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: zdroj: youtube.com

Kardinál Jozef TOMKO

• Slovensko zavŕšilo dvadsať rokov svojej štátnosti. Ako obhajilo svoju národnú kultúru, teda vlastnú identitu?

Slovensko sa ukázalo schopným žiť v samostatnom štáte hospodársky, kultúrne, politicky i národne. Pritom si zachovalo svoju identitu. To by nám malo pomôcť posilniť si aj vlastné povedomie.

• Rok 2013 sa niesol v znamení veľkého jubilea – 150. výročia od príchodu sv. Cyrila a Metoda na naše územie. Čo znamená odkaz vierozvestcov pre slovenský národ a ako ho naplnia?

Cyrilo-metodské jubileum nám pomohlo obnoviť a oživiť si kresťanskú vieru, ktorú v našich predkoch solúnski bratia utvrdili. Tá viera a v nej zakotvená mravnosť pomohli nášmu malému národu prežiť ťažké skúšky, v ktorých zahynuli aj väčšie národy. Je pozoruhodné, že túto životnú naviazanosť cyrilo-metodskej tradície s našou históriou pochopili všetky kresťanské zložky národa.

• Veľkou témou uplynulého roka sa stala ideológia gender. Slovenskí biskupi k nej zaujali jednoznačné stanovisko v pastierskom liste. V Európe má však tento trend značnú podporu a aj na Slovensku došlo k implementácii niektorých požiadaviek skupín LGBTI. Čo s tým?

Myslím si, že septembrová pokojná manifestácia za život v Košiciach je najlepšou odpoveďou nášho ľudu na tlaky, ktoré prichádzajú zvonku a ovplyvňujú istú skupinu ľudí.

• Vlni vyšla zaujímavá knižka s názvom Pohľady na osobnosť biskupa Jána Vojtášáka od Luboslava Hromjáka a kol. V súvislosti s kauzou Bezák zaujme kapitola, v ktorej sa hovorí o synodálnom ustanovení. V ňom sa kladie kňazom za povinnosť zodpovedne napísať posudky o svojich bohoslovcach: „V tejto informácii nech majú patriční duchovní správcovia pred očami tú veľkú škodu, ktorú utrpí Cirkev a jej veriaci, keď nepovolaný a zlými náklonnosťami naplnený mladík votrie sa za služobníka Božieho.“ Ako v súčasnosti predchádza Cirkev tomu, aby sa

do kňazského stavu nevtreli nepovolani mladíci?

Obmedzím sa na hlavnú otázku. Cirkev sa snaží o dobrú formáciu budúcich kňazov najmä vo vlastných seminároch, ktoré sa cez storočia osvedčili. Je to šesťročná ľudská, duchovná, intelektuálna i asketicko-spirituálna výchova.

• S akým poslanstvom ste tentoraz prišli medzi nás a akú úlohu v ňom môže zohrať Matica slovenská?

Začiatkom decembra 2013 som bol na Slovensku, aby som na celodennom sympóziu v Bratislave predniesol reláciu o zrode Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme pri príležitosti jeho päťdesiatročného trvania. Ako sa zdá, ústav a Matica slovenská majú rozdielnu, ale aj paralelnú históriu. Ako každá inštitúcia musia si po rokoch overiť svoje poslanie podľa požiadaviek doby.

• Čo vás zaujalo v minulom roku na Slovensku?

V októbri 2013 sa udiali dve udalosti, ktoré si aj my Slováci musíme povšimnúť. Od 3. do 5. októbra sa v Bratislave zišla Rada európskych biskupských konferencií. Jej účastníci dostali ako dar európsku mincu, vydanú k cyrilo-metodskému jubileu. Razi ju Slovenská republika ako člen Európskej únie s právom navrhnúť jednu stranu kovového platidla. Hodnota tohto platidla je bezvýznamná: iba dve eurá, ale symbolický význam je veľký, lebo obraz na tejto „národnej“ strane mince ide do celého sveta. Talianský si navrhol obraz medzinárodne známeho básnika Danteho. Slovensko predložilo umelecky vypracovaný obraz bratov Cyrila a Metoda, ktorí uprostred spoločne držia v rukách kríž. Bruselskí úradníci považovali tento návrh za „konfesionálny“ a v mene laicizmu odmietali ho prijať. Vo vedení Európskej únie prevládajú aj dnes ľudia, ktorí nedovolia, aby sa do európskej ústavy dostala čo i len zmienka o kresťanských koreňoch nášho svetadielu. Dlho im trvalo, kým prijali slovenský návrh ako symbolický výraz našej národnej histórie. Bratislava tak vyhrala nad Bruselom a umelecky vypracovaná minca vzbudzuje obdiv v Európe aj inde. Dnes by sme nemali zabúdať, že Organizácia pre

bezpečnosť a spoluprácu v Európe vydala v roku 2011 v Belehrade rezolúciu, v ktorej odsudzuje netoleranciu a diskrimináciu voči kresťanom v Európe.

• Nedá sa však nevidieť novodobé prenasledovanie kresťanov. Ako sa na to pozerajú v Ríme?

Talianský katolícky denník Avvenire priniesol správu o slovenskom prípade s dvojeurovkou 25. októbra 2013 pod titulom: Dve (prekрасne) eurá a obrana náboženskej slobody v Európe. Pritom poukázal, že v roku 2012 vo Francúzsku bolo 84 percent všetkých vandalských útokov namierených na katolícke kostoly. A kardinál Tauran upozornil 16. októbra 2013 pri otvorení Konferencie na tému Náboženstvá, sloboda, moc na Katolíckej univerzite v Miláne, že v Európe sa azda menej vyskytuje krvavé a násilné prenasledovanie veriacych, ale jestvuje prenasledovanie menej viditeľné, zákerné. Pritom Európa by nemala zabudnúť na nedávne roky prenasledovania v komunistických režimoch, lebo niektoré ich obete ešte žijú s bolestnými následkami, alebo ich majú uložené v pamäti.

• Vlni si katolícka cirkev pripomenula aj ďalšie významné výročie – 1700 rokov od vydania milánskeho ediktu, ktorým sa skončilo prenasledovanie kresťanov v starom Ríme.

Túto udalosť si pripomenuli najmä v Srbsku v septembri a októbri, lebo cisár Konštantín Veľký, ktorý v roku 313 vydal milánsky edikt, sa narodil v srbskom meste Niš. Katolícka cirkev oslávila toto jubileum koncom septembra, pravoslávna v októbri. Svätý Otec, pápež František, poslal na obidve slávnosti svojich zvláštnych vyslancov. Viedol som katolícku delegáciu na pravoslávne oslavy. Predsedal im ekumenický patriarcha z Konštantínopolu Bartolomej za účasti iných pravoslávnych patriarchov a metropolitov (z Jeruzalema, Antiochie, Alexandrie, Moskvy, Cypru...) a zúčastnilo sa na nich niekoľko desaťtisíc veriacych. Všetci sme si pripomenuli starý dokument vydaný v Miláne Konštantínom Veľkým, ktorého pravoslávni uctievať ako svätého. Rímsky cisár v ňom dovolil náboženskú slobodu pre všetkých a

ukončil prenasledovanie kresťanov. Ako to vyzdvihol patriarcha Bartolomej, bol to ozajstný „zvrät v histórii ľudstva“ a výzva k náboženskej tolerancii a znášanlivosti. Krásna liturgická slávnosť v Niši, ako aj iné prejavy sa stali verejným protestom proti prenasledovaniu a vyhánaniu kresťanov z Blízkeho východu, teda z Malej (Prednej) Ázie. V niektorých krajinách hrozí, že kresťania odíajú celkom zmiznú. To bol ďalší výkrik o pomoc prenasledovaným.

• Ako sú na tom kresťania v súčasnosti?

V Spojených štátoch amerických vydal uznávaný novinár a dopisovateľ z Vatikánu, John Allen knihu Global war on Christians (ed. Random), teda Globálna vojna proti kresťanom. V nej tvrdí, že kresťania sú v súčasnosti bezpochyby najviac prenasledované náboženské zoskupenie: „Svet je svedkom zrodu novej generácie kresťanských mučeníkov.“ Demografický vedec Todd Johnson, ktorého cituje Allen, vyhlásil, že od roku 2000 dodnes zomrelo každý rok priemerne stotisíc kresťanov. Podľa odhadu amerického Centra pre výskum kresťanstva pri Teologickom seminári Gordon-Conwell v Massachusetts každú hodinu sú na svete zabití pre svoju vieru jedenásti kresťania. Allen uvádza len niekoľko príkladov dnešného prenasledovania kresťanov. V severnej Kórei, ovládanej komunistickým režimom, sa počet kresťanov rôzneho vierovyznania odhaduje na štyristotisíc. Asi štvrtina z nich žije v táboroch nútených prác, pretože odoprelí uctievať zakladateľa národného kultu Kim Il-sunga. Od rozdelenia kórejského polostrova na dva štáty (1953) v severnej Kórei zmizlo skoro tritisíc kresťanov. V Sýrii hrozí kresťanom vymretie. V mestečku Maalula, kde sa ešte používa aramejská reč Ježiša Krista, podľa dostupných správ zabili mohamedáni Sarkisa el Zachma a iných dvoch mladých kresťanov, keď odmietli obrátiť sa na islamskú vieru. Podobné prípady sa opakujú v Iraku, kde americká organizácia Open Doors predvída koniec kresťanskej prítomnosti okolo roku 2020. V Egypte prenasledujú kresťanských Koptov, ktorí tam žijú odpamäti. Tlač sa nerada zmieňuje o tom, čo sa deje s kresťanmi na území Gazy, vykrojenom z Izraela.

• Čo je príčinou prenasledovania kresťanov vo svete?

Svetová verejná mienka sa ťažko dostáva k správam o prenasledovaní kresťanov v rôznych krajinách, kde musí zakročiť aj verejná moc. Vlády takéto udalosti radšej zamlčia. Niekedy sa kresťanská menšina nedovolá spravodlivosti ani ochrany. V západnej tlači prevláda skôr naoko „neutrálny“, ale v podstate ateistický protináboženský duch, ktorý sleduje viac politické a obchodné záujmy. Laicizmus sa stáva akoby novým náboženstvom. Ako píše Allen, „liberálni voľno-myšlienkarí oslavujú mučeníkov pravocívnych režimov v Latinskej Amerike, ale nie sú ochotní pripustiť skutočnosť protikresťanskej nenávisťi v Gaze, ktorú kontroluje Hamas, ani spôsoby, akými ľavicové režimy často napádajú kresťanov“. Allen vidí príčinu prenasledovania v prehnanom laicizme, vo fanatizme predovšetkým islamských skupín, ktoré sponobili útoky na kresťanov a na kostoly napríklad v Nigérii a v Egypte, ale aj inde ako v severovýchodnej Indii zo strany hinduistov. Aj západné sekulárne obrazoborectvo, ktoré sa niekedy oblieka do rúcha kultúrneho boja, má už svoje obete. Novodobé prenasledovanie kresťanov má teda rôzne formy, nie je vždy krvavé, ani vždy fyzicky agresívne. Veriaci majú len jednu odpoveď: upevniť si kresťanskú vieru a lásku k bližnému, aj k nepriateľovi.

Najzneužívanejším a najfalošnejším slovom prvej ČSR bolo slovo demokracia

Ako sa aj u nás kalila oceľ po vzore soviетov

V Slovenských národných novinách č. 50 a v rozšírenom dvojčísle 51 – 52 sme uverejnili prvé dve časti rozsiahlej eseje hudobníka, glosátora a publicistu Jána Liteckého-Švedu, kde jemu príznačným, polemicko-provokatívnym štýlom demaskuje falošnosť proklamácií o formovaní a vysokej úrovni demokratických mechanizmov a inštitúcií v prvej ČSR aj v rokoch po porážke fašizmu a odhaľuje mašinériu vtedajších implantovaných mocenských boľševických metód, deformácií aj jej nositeľov. V závere druhej časti na jedenástich konkrétnych spoločenských javoch dokladá, ako sa aj u nás po vzore Sovietskeho zväzu kalila oceľ na mocenskú nákovu. Dvanásť kapitola je venovaná skrytým aj otvoreným útokom na cirkev a autor priznáva, že práve tieto fakty zachytené aj v memoároch K. Sidora Slovenská politika na pôde pražského snemu (1918 – 1938) ho inšpirovali na napísanie tejto eseje.

JÁN LITECKÝ-ŠVEDA – Koláž: Emil SEMANCO

III. záverečná časť

Predpokladám, že už aj mne naklonený čitateľ, ktorý súhlasne zobral na vedomie všetkých predošlých jedenásť príkladov, si teraz povie, že to už prehánam. Veď násilne vstúpiť na starobylú pôdu kláštora a takto porušiť všetky občianske a posvätné práva mohla iba boľševická soldateska v päťdesiatych rokoch. To som si donedávna myslel aj ja, kým som nezískal super antikvárný úlovok – dvojdielnu knihu Karola Sidora Slovenská politika na pôde pražského snemu (1918 – 1938). Keď som ju dočítal, ako prvá mi hneď napadla otázka, ako to, že takéto základné pramenné dielo k histórii Slovenska XX. storočia nevyšlo hneď po prevrate, a to už aspoň v troch vydaniach, a nestalo sa povinným čítaním stredoškolskej mládeže, ktorú dodnes o histórii prvej ČSR učia režimistickí pedagógovia, čechoslovakistickí historici a ďalší falzifikátori. Priznám sa, že práve nasledujúce riadky z tejto knihy, ktoré uvádzam bez akéhokoľvek doplnenia, boli tým hlavným popudom na napísanie tohto článku.

■ HRIECH PÁTRA M.

„Poslanec Štefan Onderčo v júli 1925 doniesol do pražského snemu podrobný referát o udalostiach v Nižnom Šebeši, v malej obci pri Prešove (dnes Nižná Šebastová, pozn. red.). Istý prepustený františkánsky bráta obvinil u žandárov františkánskeho pátra Malkušiaka, že sa neuctivo vyslovil o hlave štátu. Páter Malkušiak mal povedať, že on za neverca T. G. Masaryka sv. omšu slúžiť nebude. Žandári začali vec vyšetrovať, do Nižného Šebeša večer o desiatej hodine došlo ich štyridsať, obklúčili františkánsky kláštor a chceli odviesť pátra Malkušiaka. Katolícky ľud o tom sa dozvedel, sbehol sa a bránil kláštor františkánov. Nadporučík Dvořák – hovoril v sneme Štefan Onderčo – vydal rozkaz, aby sa ľud rozišiel. Ale ľud neposlúchol, on žiadal, aby sa žandári rozišli. Ľud takto hovoril: Ak máte proti našim pátrom niečo, zaveďte proti nim trestné pokračovanie, ale to predsa len nejde, aby ste nám pátrov v nočnú hodinu z kláštora kradli. Nastala hádka medzi ľudom a žandarmi, ktorí sa mocou chceli dostať do zavretého kláštora. Žandári hovoria, že ľud začal hádzať skalami. Nevie, či je to pravda, ale nech je to pravda. Bola tma. A ani auto nebolo osvetlené. Na to odznel prvý výstrel. Žandári sa hnali na ľud bodákmi. Ľud sa rozutekal a na zemi ostal ležať 24-ročný Matej Hula. Ranený bol smrteľne. Guľka mu prešla cez rebrá z ľavého boku na pravý. Na ľavej nohe mal tri strelné rany, medzi nimi jedna úplne zničila vnútorné koleno a lekárska pitva mala by zistiť, či tá rana nebola ranou dum-dum. Na pravej nohe bola tiež jedna strelná rana a tri-štyri rany od bodáka. Po tejto streľbe ľud, medzi ktorým bolo veľa ranených, rozprchol sa a žandári násilím vnikli do kláštora. Páter Malkušiaka a pátra Štefanoviča

reťazami sviazali a v noci ich hnali pred sebou do Prešova. Súčasne 62 slovenských roľníkov z Nižného Šebeša bolo tiež uväznených.“

■ POZEMKOVÁ REFORMA

No a na dôvažok som zvolil vzťah k majetku, aký nám tu zanechalo dedičstvo prvej ČSR. Tento vzťah totiž nielenže naplno ukázal svoje choré základy po roku 1945, ale mal vplyv aj na

odôvodňovalo tým, že súčasná situácia vlastníctva veľkého pozemkového majetku odporuje duchu slovanského národa. Presne to pomenovali viedenské noviny Neue Wirtschaft: „V Československu teraz prebieha najväčší prevrat vo vlastníctve, aký za posledných niekoľko sto rokov zaznamenalo stredoeurópske teritórium. (...) Toto nové rozdelenie sa nedeje z pohľadu hospodárskej účelnosti, hlavnú

politiku prvej Slovenskej republiky. A na dnešok mal dosah priam fatálny. Tým hlavným baranidlom na rozrušenie stáročiami utváraného vzťahu k súkromnému majetku a zároveň flagrantly porušením všetkých princípov medzinárodného práva bola pozemková reforma v rokoch 1919 až 1925. Bola to eufemisticky nazvaná „úprava pozemkového vlastníctva“, ktorej podstata bola, že štát zbral pozemky, ktorých výmera presahovala 150 hektárov pôdy a 250 hektárov lesa; týkalo sa to aj poľnohospodárskych podnikov. Celú reformu mal na starosti Pozemkový úrad prakticky bez akejkolvek zákonnej kontroly. Najväčšie pokrytectvo reformy bolo, že za zabratý majetok sa dávalo odškodnenie. A prepočty boli tak dokonale chytrácke, že to vyšlo na sedminu ceny, no úrad túto cenu mohol dlhovať päťdesiat rokov, takže odškodnený v podstate neraz dostal len pár halierov renty.

V memorande čs. vlády sa vyvlastnenie okrem iného

tabuľu s nadpisom U snědeného krámu.

■ OSVEDČENÉ PRAVIDLO

Je len prirodzené, že veľa osvedčených „demokratických“ spôsobov sa prejavovalo aj v prvej Slovenskej republike, ktorá plynule nadväzovala na ČSR nielen mnohými zákonmi. Zbavili sme sa síce českých žandárov, ale nie všetkých ich spôsobov. Tu mala svoje korene aj arizácia. Veď keď už štát mohol tak ľahko okradnúť rakúskych a maďarských statkárov, prečo by nemohol aj židovských obchodníkov? Aký je medzi nimi rozdiel? Vzorec bol presne ten istý, vrátane chytráckych zákonov.

O socialistických časoch sa ani netreba rozpisovať, väčšinou sú ešte v živej pamäti. Vypichnem iba známe: „Kto nekradne, okráda svoju rodinu,“ ktoré, žiaľ, rozkladá morálku dodnes. Nepoctivý vzťah k majetku, ktorý sa tu hlboko zakorenil, slávil svoje orgie naposledy pri pochybnej privatizácii a najmä pri tunelovaní podnikov. Do toho úplne prirodzene zapadá aj monumentálne okradnutie Slovákovo pri delení majetku akože spoločného štátu. Čo sa tiež udialo bez mihnutia oka.

Týchto pár príkladov som vymenoval preto, aby sa na pravú mieru uviedlo, kde boli skutočné základy „nechyrovaného“ komunistického teroru, ako aj to, že sovietski komisári tu síce pomáhali režimu prehĺbiť tvrdosť za hranicu zverstva, no základy boli domáceho pôvodu. Aj z toho vidno, prečo komunistickí historici ako Kováč či Holec, ako aj ďalšie komunistické a eštablécké detičky dodnes plačú za Československom. Veď o časoch budovania komunizmu by štýlovo mohli dodať: Plán sme splnili a prekročili! A musíme im uznať, že sa aj snažili. Jediná strana, ktorá mala po roku 1993 vo svojom oficiálnom volebnom programe obnovenie „spoločnej“ republiky, bola KSS. Čudujete sa? Akurát, že naši súdruhovia už stihli zabudnúť, kedy sa tu strieľalo do robotníkov. Aj týmto režim prvej republiky iba zapadol do všeobecnej schémy fungovania ľavičiarskych režimov, ktoré sa rady maskujú ako ľavicové, no pre ktoré sú obyčajní ľudia vždy iba na ľarchu, pretože ešte nedozreli na pochopenie vznešených myšlienok papierového humanizmu a toho, že „tatičkovia“ ich iba chcú dokopať do radostnejšej budúcnosti.

Celkom logicky z tohto vyplýva, že aj na druhej strane spektra používanie slova „pravica“ je len podvoz zo strany našej komso-molskej čechoslováckej mlade. Nacionalizmus, a teda aj český, je síce pojem z pravického hodnotového spektra, no určite nie je ním šovinizmus, ktorý keď sa odviaže, miestami až revolučnými formami rúca a rozkladá všetky ostatné prirodzené väzby, na ktorých stojí život spoločnosti. Čo je takmer absolútny protiklad pravického postoja a pravických hodnôt. Nijaká strana, ktorá sa nazve pravícová, a už vôbec nie konzervatívna, nemôže stáť za hodnotami prvej ČSR, ktoré spolu s extrémnym šovinizmom boli až revolučne ľavicové, presnejšie ľavičiarske, čo sa stále tak páčia našej nekominterne.

POZNÁMKA

Požehnanie Mestu a svetu – Urbi et orbi – bolo prvé vianočné poslanstvo nového pápeža od jeho nástupu do úradu vlni na jar. Pápež František v ňom hovoril o násilí a vojnách v mnohých krajinách sveta. Požehnanie však predniesol iba v dvoch jazykoch – v taliančine a latinčine – na rozdiel od svojich dvoch predchodcov Jána Pavla II. a Benedikta XVI. Nie je to škoda, najmä keď veľkú silu cirkvi vidí práve v laikoch?

Urbi et orbi po novom

Na Dni katolíckej mládeže v Riu de Janeiro vyzval mladých: „Chodte a získajte za učeníkov všetky národy.“ Preto o to viac prekvapuje, že svoje požehnanie Urbi et Orbi nevyriekol vo väčšine kresťanských jazykoch. Veď v týchto národoch, ktoré sa majú stať učeníkmi sveta, slová pápeža vyrieknuté v ich materčine oživujú vieru, ktorú svet tak potrebuje.

Pápež František si stále vo svete udržuje vysokú popularitu. Na internete sa vlni jeho meno objavovalo najčastejšie – porazil manželku britského princa Kate, aj muža, ktorý svetu prezradil detaily o praktikách americkej tajnej služby – Edwarda Snowdena. Pápežovo meno sa vôbec najčastejšie objavovalo na 275 tisícoch serverov v anglickom jazyku. Až za ním je označenie americkej zdravotnej reformy ObamaCare, skratka Národnej agentúry pre bezpečnosť – NSA – a meno muža, ktorý vyzradil podrobnosti o jej rozsiahlym sledovacím programe – Edwarda Snowdena. Na piatej priečke sa objavila Kate Middletonová, manželka britského princa Williama, ktorá v lete porodila syna George Alexandera Louise, v poradí tretieho následníka britského trónu.

Svoju popularitu a istú exkluzivitu si pápež František zaslúžil svojimi netradičnými názormi na kresťanstvo i samotný Vatikán. Povedzme, jeho názor na ateistov... Širšie o tom sám hovorí: „Ti, ktorí milujú Boha, bratov a sestry, kráčajú za svetlom. Tých ale so zavretým srdcom ovládnym pýchou, podvodom a egoizmom pohlcuje tma.“ Svätý Otec pripomína: „Rob iba dobro – potom nájdeme spoločný bod, v ktorom sa stretieme.“ Myslí tým ateistov, čo je odlišné od línie Benedikta, týkajúcej sa nekatolíkov.

Na ateistov sa podľa pápeža Františka treba pozerať ako na dobrých ľudí, ak konajú dobro. Nabáda tak, aby ľudia všetkých vyznaní alebo aj bez vyznania spolupracovali. Zamýšľa sa, či aj ateisti môžu byť Ježišom spasení, a odpovedá si, že áno. Vo Vatikáne si tým vyslúžil pohoršenie a dementi od hovorca Svätej stolice. Nevšedný je aj názor Svätého Otca na predstaviteľov cirkvi. Kritizuje ich za sebauspokojenie a klerikálny narcizmus. K obrazu cirkvi v súčasnom svete uviedol, že je uzavretá sama do seba, a tak duchovne nemocná. Veľkú silu cirkvi vidí v laikoch. No nepožehnať ich v ich rodnom jazyku bola škoda.

Peter JÁNOŠÍK

Od 1. januára poslanci zmenili tiež povinnosti k Sociálnej poisťovni

Zmeny v sociálnej politike v roku 2014

Martin MITOŠINKA – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Novela Zákona 461 o sociálnom poistení prináša od 1. januára 2014 celý rad zmien vo vzťahu k Sociálnej poisťovni, k nároku na rôzne typy dávok a podobne. Prinášame stručný a názorný prehľad zmien, ktoré sa možno týkajú aj vás. Ak si zamestnávateľ, predbežný správca alebo správca do účinnosti novely spomínaného zákona nespĺnili povinnosť potvrdiť údaje potrebné na určenie výšky dávky garančného poistenia, ale zamestnanec preukázal existenciu nároku na dávku garančného poistenia, mal nárok na preddavok tejto dávky vo výške 99,60 eura za jeden kalendárny mesiac.

To znamenalo, že zamestnanec nezostal úplne bez príjmu, no do zistenia skutočnej výšky dávky garančného poistenia mu Sociálna poisťovňa vyplatila preddavok, ktorého výška bola stanovená pevnou sumou. Preddavok sa vyplatil jednorazovo a mohol dosiahnuť maximálnu sumu trikrát 99,60 eura (za tri mesiace).

Od januára výška preddavku na dávku garančného poistenia bude v sume požadovaného nároku najviac vo výške životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu platného v čase rozhodovania o poskytnutí preddavku. V období od 1. júla 2013 do 30. júna 2014 je výška životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu 198,09 eura. Preddavok sa rovnako vyplatí jednorazovo a môže dosiahnuť maximálnu sumu trikrát 198,09 eura – tiež za tri mesiace.

■ INVALIDNÍ DŮCHODCOVIA

Suma invalidného dôchodku poistenca mladšieho ako 20 rokov sa doteraz určovala rovnakým spôsobom bez ohľadu na to, či obdobie dôchodkového poistenia poistenec získal z dôvodu dobrovoľného dôchodkového poistenia (prípadne dodatočného doplatenia poistného na dôchodkové poistenie) alebo povinného dôchodkového poistenia. Nebolo relevantné, v akom rozsahu obdobie dobrovoľného dôchodkového poistenia (prípadne obdobie, za ktoré dodatočne doplatil poistné na dôchodkové poistenie) získal.

Od januára 2014 poistencom, ktorí boli uznaní za invalidných vo veku menej ako 20 rokov a nezískali nijaké obdobie povinného dôchodkového poistenia, ale boli iba dobrovoľne dôchodkovo poistení, alebo ako jeden rok alebo získali obdobie dôchodkového poistenia dodatočným zaplacením poistného za obdobie kratšie ako jeden rok, alebo získali kombináciu týchto období v celkovom rozsahu kratšom ako jeden rok, sa pri výpočte sumy invalidného dôchodku nebudú zohľadňovať vymeriavacie základy, z ktorých platili poistné na dôchodkové poistenie. Do vzorca na určenie sumy invalidného dôchodku namiesto hodnoty priemerného osobného mzdového bodu vstúpi nová veličina – zákonom stanovený osobný mzdový bod. Jeho hodnota je pritom stanovená na hodnotu 0,67.

Postavenie samostatne zárobkovo činnnej osoby mala doteraz fyzická osoba, ktorá dovŕšila 18 rokov veku a je registrovaná na daňovom úrade v súvislosti so zárobkovou činnnosťou, z ktorej dosahuje príjmy z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti, okrem fyzickej osoby, ktorá má podľa zmluvy o výkone osobnej asistencie vykonávať osobnú asistenciu fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím.

Novela zákona o sociálnom poistení od januára 2014 zakladá status samostatne zárobkovo činnnej osoby na ciele sociálneho poistenia na dosahovaní príjmov, ktoré sú zdaňované ako príjmy z podnikania alebo z výkonu inej samostatnej zárobkovej činnosti (podľa § 6 ods. 1 a 2 zákona o dani z príjmov v znení neskorších predpisov), v kalendárnom roku rozhodujúcom na vznik povinného sociálneho poistenia

samostatne zárobkovo činnnej osoby. Neviaže teda vznik postavenia samostatne zárobkovo činnnej oso-

by na ciele sociálneho poistenia na registrácii na daňovom úrade. Na ciele statusu samostatne zárobkovo činnnej osoby zostáva zachovaná podmienka dovŕšenia 18 rokov veku.

■ ZMENY U ZAMESTNANCOV

Ak zamestnanec v období dočasnej pracovnej neschopnosti, potreby ošetrovania alebo starostlivosti o dieťa dosahoval do účinnosti novely Zákona č. 461 akýkoľvek zdaniteľný príjem, t. j. dosahoval vymeriavací základ, nemal nárok na nemocenskú dávku (nemocenské, ošetrovné a materské). Znamenalo to napríklad, že matka, ktorá poberala materské dávky a v čase ich poberania dostala od zamestnávateľa napríklad príspevok pri narodení dieťaťa, v danom mesiaci stratila nárok na materské.

Ak po 31. 12. 2013 vznikne dôvod na poskytnutie nemocenskej dávky, nárok na nemocenskú dávku ovplyvní iba poberanie príjmu za vykonanú prácu. Ostatné zdaniteľné príjmy nárok na nemocenskú dávku neovplyvnia. Pre poistencov to znamená, že ak im bude počas dočasnej pracovnej neschopnosti, potreby ošetrovania alebo starostlivosti o dieťa vyplatený zdaniteľný príjem, ktorý však nie je príjmom za vykonanú prácu (napr. odchodné, odstupné, príspevok zo sociálneho fondu a pod.), neovplyvní to nárok na nemocenskú dávku.

■ DŮCHODKY V ROKU 2014

Od 1. januára 2014 sa dôchodky opäť zvýšia o pevnú sumu.

a) starobný dôchodok o 8,80 eura,

b) starobný dôchodok vyplácaný v sume jednej polovice o 2,70 eura,

c) predčasný starobný dôchodok o 8,90 eura,

d) predčasný starobný dôchodok vyplácaný v sume jednej polovice o 3,30 eura,

e) invalidný dôchodok priznaný pre pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnnosť o viac ako 70 percent, invalidný dôchodok priznaný ako dôchodok za výsluhu rokov a sociálny dôchodok o 7,80 eura,

f) invalidný dôchodok priznaný pre pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnnosť o viac ako 70 percent a invalidný dôchodok priznaný ako dôchodok za výsluhu rokov vyplácaný v sume jednej polovice o 2,80 eura,

g) invalidný dôchodok priznaný pre pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnnosť najviac o 70 percent o 4,50 eura,

h) invalidný dôchodok priznaný pre pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnnosť najviac o 70 percent vyplácaný v sume jednej polovice o 1,80 eura,

ch) vdovský dôchodok a vdovecký dôchodok o 5,70 eura,

i) vdovský dôchodok a vdovecký dôchodok vyplácaný v sume jednej polovice o 2,50 eura,

j) sirotsky dôchodok o 3,00 eura,

k) sirotsky dôchodok vyplácaný v sume jednej polovice o 1,50 eura.

■ NEMOCENSKÉ DÁVKY

Na účely nároku na nemocenskú dávku sa do 31. 12. 2013 sledovalo, či SZČO alebo dobrovoľne nemocensky poistená osoba zaplatila poistné na nemocenskú poistenie najviac za posledných desať rokov.

Ak vznikne od januára 2014 dôvod na poskytnutie nemocenskej dávky na nárok na nemocenskú dávku, bude postačujúce, aby samostatne zárobkovo činnná osoba alebo dobrovoľne nemocensky poistená osoba mala zaplatené poistné na nemocenskú poistenie najviac za posledných päť rokov. Od 1. januára 2014 sa tiež zvýši maximálna výška nemocenských dávok. Dôvodom je, že maximálny denný vymeriavací základ, resp. maximálny úhrn denných vymeriavacích základov na určenie výšky nemocenskej dávky sa zvýši zo sumy 38,7617 eura na 39,6987 eura.

Ak dôvod na poskytnutie nemocenskej dávky vznikne po 31. decembri 2013, Sociálna poisťovňa vyplatí poistencom nemocenské maximálne vo výške 677 eur mesačne (pri 31-dňovom mesiaci), resp. vo výške 655 eur mesačne (pri 30-dňovom mesiaci), materské maximálne vo výške 800 eur mesačne (pri 31-dňovom mesiaci), resp. vo výške 774 eur mesačne (pri 30-dňovom mesiaci) a ošetrovné maximálne vo výške 218 eur za 10 dní. Ak dôvod na poskytnutie nemocenskej dávky vznikol v roku 2013, poistencom sa vyplácajú: pri 31-dňovom mesiaci vo výške 661 eur (pri 30-dňovom mesiaci vo výške 640 eur), materské pri 31-dňovom mesiaci vo výške 781 eur (pri 30-dňovom mesiaci vo výške 756 eur) a ošetrovné za desať dní vo výške 213 eur.

Od 1. januára 2014 sa zmiernia podmienky zaplatenia poistného na dobrovoľné poistenie v nezamestnanosti. Kým do 31. decembra 2013 nesmel mať žiadateľ o dávku v nezamestnanosti nijaký nedoplatok na dobrovoľnom poistení v nezamestnanosti, od 1. januára 2014 bude Sociálna poisťovňa tolerovať nedoplatok do sumy päť eur.

Tradičné predvianočné stretnutie na veľvyslanectve Poľskej republiky pri Svätej stolici v sobotu 14. decembra 2013 malo pre Slovákov žijúcich vo veľkom meste osobitný význam. Osobne sme mohli zblahoželať kňazovi Šebastiánovi Košúti k udeleniu vysokého poľského štátneho vyznamenania Dostoynického kríža Rádu Obrodzenia Poľska. Prezident Poľskej republiky Bronislaw Komorowski rozhodnutím č. 340/2011 poctil ním nášho krajana za jeho mimoriadny prínos k demokratickým zmenám v Poľsku.

Pocta slovenskému kňazovi

Ján KOŠIAR

Šebastián Košút sa narodil 16. novembra. 1941 v Čiernej Hore, ktorá patrila do Slovenskej republiky, no po druhej svetovej vojne pripadla Poľsku. Po skončení Gymnázia v Jablonke študoval v Kňazskom seminári vo Varšave, primície mal 27. mája 1965. Kňaz Šebastián Košút sa v rokoch totalitnej angažoval v Poľsku v organizácii Ruch, čo bolo v tom čase nelegálne, preto bol v júni 1970 zatknutý. Odsedel si jeden rok. Po prepustení z väzenia s kňazmi Stanislavom Ługowským a Jerzym Borsom organizoval tajných kuriérov náboženskej literatúry z Poľska na Slovensko. V roku 1980 odišiel do Talianska, kde sa stal spolupracovníkom nášho biskupa Pavla Hnilicu SJ. Bol kaplánom pre utečencov v azylovom záchytnom tábore v Latine, ktorý sa nachádzal šesťdesiat kilometrov južne od Ríma. V službách biskupa Pavla Hnilicu bol až do „prevratu“ v novembri 1989.

Posledných vyše dvadsať rokov pôsobí vo farnosti Marano Equo neďaleko Ríma, kde mnohí slovenskí, poľskí aj iní kňazi, kresťanská mládež a ďalší pútnici nachádzajú pohostinnosť. Otec Šebastián vojde do dejín aj ako podporovateľ umenia. Pomohol najmä majstrovi Stanovi Dusíkovi, ktorý prešiel spomínaným utečeneckým táborm a neskôr sa usídlil vo Florencii. Majster Dusík namaľoval u otca Šebastiána v Marane na dlažbe v kostole o. i. aj veľkého anjela, ktorý meral dve poschodia. Ten potom zdobil vo Svätom roku 2000 dve poschodia fasády Veľvyslanectva SR pri Svätej stolici. S nápadom umiestniť ho tam prišiel vtedajší veľvyslanec Marián Servátka.

V Marano Equo spievali aj známe detské spevácke zbory Melódia či Súrondenci Jendruhovci. Otec Šebastián prichádza raz či dvakrát do roka aj na Slovensko, kde je doma v Dolnom Oháji a v známych kúpeľoch Podhájska. Pred dvomi rokmi tu oslávil aj svoju sedemdesiatku. Ako povedal na slávnosti v Ríme veľvyslanec Poľskej republiky pri Svätej stolici Piotr Nowina-Konopka, kňaz Šebastián Košút prispel k nezávislosti Poľska a Slovenska a k znovuzískaniu náboženskej slobody.

Na slávnosti sa zúčastnili viacerí poľskí cirkevní hodnostári z Vatikánu: kardinál Zenon Grocholewski, prefekt Kongregácie pre katolícku výchovu, pápežský almužník arcibiskup Konrad Krajewski, arcibiskup Edward Nowak, programový riaditeľ Rádia Vatikán P. Andrzej Koprowski SJ a ďalší. Slovenských krajanov zastupoval P. Rajmund Klepanec OP a autor týchto riadkov.

Autor je magistralný kaplán Zvrchovaného rádu Maltézskeho rytierov.

Vo svojej novej prozaickej knižke *Na rube plátna sa Etela Farkašová predstavuje siedmimi poviedkami o ženách, ktoré sa v danom období alebo hoci len vo chvíli nachádzajú v zložitých, skratových či nezvyčajných situáciách, odkázané na vlastnú intuíciu a duševnú rovnováhu... Pravda, zavše im práve táto rovnováha chýba...*

Lúskanie dobrých orechov

Daniela PRÍHODOVÁ

Nebola by to však Farkašová, keby ponúkla čitateľom prostý príbeh. Ten sa napokon vylúpane často prekvapivo, zložený z mozaikovitých retrospektív, a hoci autorka ostáva verná svojej filozofujúcej štylizácii, v načrtnutom príbehu je cítiť napätie i drámu a v niektorých poviedkach (*El camino*, jedna z ciest, *Pukliny*) aj zvláštnu imagináciu. Chceme povedať, že poviedky majú aj psychologický podtext, lebo zrelosť autora sa zrejme najviac prejavuje v chápaní svojich postáv, v dokonalom pochopení ich zmýšľania a konania, lebo nie každý, kto stojí za pozornosť spisovateľa, musí byť akurát hrdina. Hrdinky poviedok sú intelektuálky, pracovne ukotvené v redakcii, maliarky, ilustrátorky v strednom a staršom veku, ženy, ktoré majú za sebou a zrejme i pred sebou zložitý osud, no usilujú sa ho pochopiť, naplniť či bojovať s ním. Ženy analyzujú svoju situáciu, citlivé, ale i depresívne, vo výseku života, ktorý ponúka autorka, nie vždy vyhrávajúce nad okolnosťami ani nad sebou (Olívia, možno i ktosi iný, Vernisáž). Možno najvýraznejšia „psychológia“ je v titulnej poviedke *Na rube plátna*. Ide o dialóg matky a dcéry, drsný zo strany dcéry, z matkinej chápaní, v niečom pripomínajúci autorkinu prózu *Po dlhom mlčaní* (2001).

Nová knižka *Etely Farkašovej Na rube plátna* je práve pre tieto nie prvoplánové tvorivé postupy určená najmä náročnejším čitateľom, ktorí vedia oceniť napätie spomínania, príbeh, ktorý sa rozprestrie pri nahliadnutí do hĺbky vedomia či nazeraní na rubnú stranu „plátna“, kde sa dajú prečítať všetky šťastné chvíle, ale tiež drámy a neočakávané prekvapenia. Rozlúsknutý príbeh potom chuti rovnako skvele ako jadro kvalitného orecha.

Kultúru v roku 2013 poznačili provizóriá, má však šancu na reparát

Bude nový rok odrazovým mostíkom?

Alexander GOCZ – Karikatúra: Peter GOSSÁNYI

Nevyužitá šanca Košíc ako Európskeho hlavného mesta kultúry, pokračujúca atomizácia umeleckých zoskupení, finančné problémy knižných distribútorov, čudné vnímanie verejnoprávnosti v RTVS, ale aj celý rad vydarených kultúrnych podujatí, výstav, koncertov či filmov a kníh. Aj tak by sa dal charakterizovať minulý rok 2013. Do roku 2014 vstupuje umelecká obec s opatrným očakávaním.

Rok 2013 mal v sebe ukrytú pre numerológov a poverčivých ľudí podozrivú trinásťku. Z hľadiska kultúry však bol rokom, v ktorom sa uskutočnila aspoň z finančného hľadiska najväčšia kultúrna akcia v doterajšej histórii samostatného Slovenska. Reálne čísla okolo EHMK 2013 sa ani pozornému internetovému pátračovi nepodarí nájsť, ale išlo určite o vyše šesťdesiat miliónov eur. Väčšina z tejto pre kultúru rozprávkovej sumy pochádzala z európskych štrukturálnych fondov. Zvyšok doplatila vláda Slovenskej republiky prostredníctvom ministerstva kultúry. Aj keď s riadnym časovým sklzom sa obnovilo a vytvorilo niekoľko kultúrnych stánkov, ktoré iste prospejú Košičanom v ďalšom rozvoji kultúrneho života. Ale ruku na srdce! Zachytil niekto z vás v celoslovenských, no najmä vo verejnoprávnych médiách články, reportáže či nedajbože priame prenosy z akcií Európskeho hlavného mesta kultúry?

Sme na tom lepšie ako tí, čo žijú z honorárov za poéziu.

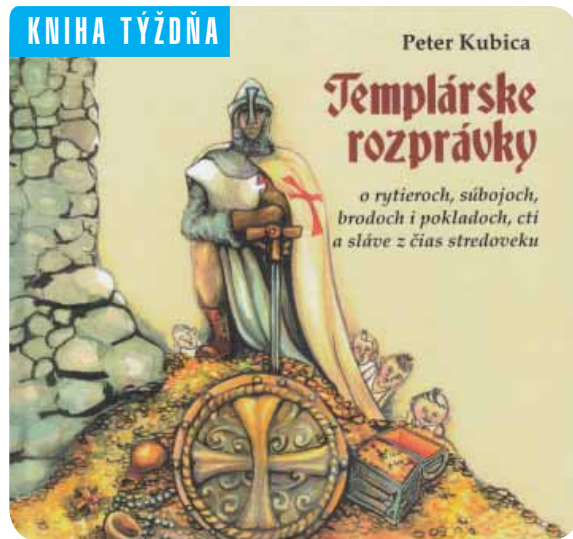
LEN PRE NÁS A NAŠE DETI

Anekdoty hovoria o Skaličanoch, ktorí odmietli na svojej šibenici obesiť cezpoľného odsúdenca, lebo ako hrdé kráľovské mesto ústami svojich radných odkázalo, že: „šibenica je tu enim pro nás a naše deti...“ Podob-

ný prístup do značnej miery zvolili aj domáci organizátori tohto európskeho prestížneho kultúrneho podujatia. Mimochodom, výmena vedenia celého podujatia po odvolaní Zory Jaurovej bola azda jedinou mediálne sledovanou udalosťou okolo EHMK Košice. Potom viac-menej krátke správičky a mediálny nezáujem. Košice sa totiž veľmi málo otvorili „ostatnému Slovensku“ a až na výnimky čerpali z vlastných a zo spriateľných zdrojov, pričom mediálnu komunikáciu organizátori silno podcenili. Ešteže v rámci akcie vznikol Pamätník ľudovej architektúry. Originálne stodoly z Lipťovskej Tepličky a oravskej Párnice žeriavom vyzdvihnuté na výškové paneláky na sídlisku Dargovských hrdinov. Celý projekt stál takmer päťdesiat tisíc eur a ešte rok si stodoly na paneláku môžete pozrieť zo zeme idúcky okolo. Potom ich odmontujú. Nevieť prečo, ale toto dielko azda najviac charakterizuje košickú predstavu o európskom hlavnom meste kultúry.

Tajomní rytieri s krížom v znaku lákajú

Peter Kubica: Templárske rozprávky, Vydavateľstvo SSS, Bratislava 2013

Templári boli celé roky v našej literatúre neprítomní. Ako keby tento tajomstvom opradený rytiersky rád zmizol v súmraku stredovekých dejín. Ale v poslednom čase, možno aj vďaka svetovým producentom bestsellerov, akým je Dan Brown, záujem o templársku tému prudko stúpol. Dokonca tak, že svetlo sveta uzreli Templárske rozprávky.

Autor Peter Kubica uvažoval v dvoch plánoch. Tým prvým bola logická úvaha, že téma templári má v sebe silný čitateľský potenciál. Títo legendárni rytieri boli dokázateľne na území Slovenska v 13. storočí, pripisujú sa im viaceré sakrálné aj svetské stavby, lenže až dnes sa historici začínajú seriózne týmto úsekom dejín zaoberať. Druhým sympatickým zámerom bola autorova snaha nenásilným spôsobom spojiť jednotlivé príbehy s konkrétnymi slovenskými lokalitami, ktoré uvádza hneď pod nadpisom konkrétnej rozprávky. Lipťov, Ružomberok, Martinček, Oravský hrad či Veľká Fatra – tam a všelike inde sa odohrávajú príbehy, kde dôležitú úlohu hrajú záhadní ozbrojenci s krížom v znaku. Zo žánrového hľadiska nejde o čistokrvné rozprávky. Na to je v jednotlivých príbehoch dosť málo magických zázračností. Občas sa síce „skala rozostúpi“, ale to je v kontexte knihy skôr výnimka. Kniha má bližšie k povestiam, keďže ako bolo spomínané, autor lokalizuje svoje príbehy na konkrétne miesta. Čo však posúva jednotlivé rozprávky na vyšší stupienok, je edukačná časť. Za každým príbehom je totiž kurzívou vytlačená Templárska encyklopédia, kde sa vo forme krátkych hesiel snaží autor priblížiť deťskému čitateľovi stredoveké realie viažuce sa k príbehu, a najmä k templárom. V každom prípade Peter Kubica napísal zaujímavú knihu, ktorá má ambície naštartovať u mladého čitateľa záujem o históriu. A zaujímať sa o časy minulé je prvým predpokladom pochopiť deje súčasné a predvídať časy budúce.

(mab)

MEDAILÓN

Mimoriadne široký záber záujmov, keďže pri jeho mene sa ich uvádza hneď niekoľko – politik, prozaik, dramatik a scenárista. Bývalý veľvyslanec v Kanade a primátor nášho druhého najväčšieho mesta Košíc. Do novodobej histórie Slovenska sa však zapísal ako druhý prezident nášho štátu v rokoch 1999 až 2004. Takto by sa dal stručne charakterizovať Rudolf Schuster.

Prezident ako prozaik

Prvý prezident Slovenskej republiky, ktorý bol zvolený priamou voľbou, vyštudoval Strednú priemyselnú školu stavebnú v Košiciach a v rokoch 1954 – 1959 pokračoval v štúdiu na SVŠT v Bratislave, kde získal špecializáciu v odbore inžinierske staviteľstvo. Neskôr pokračoval vo vzdelávaní vedeckou aspirantúrou z odboru ekológie na Baničkej fakulte Vysokej školy technickej v Košiciach, kde získal v roku 1984 titul CSc. Pracoval ako projektant v Krajskom poľnohospodárskom projektovom ústave v Bratislave, neskôr bol asistentom v Slovenskej akadémii vied a v rokoch 1962 až 1974 pracoval vo Východoslovenských železniarňach v Košiciach. V rokoch 1974 – 1979 pôsobil na Národnom výbore mesta Košice. Istý čas bol primátorom mesta, neskôr aj predsedom Vsl. KNV. Na prelome rokov 1989 a 1990 bol predsedom Slovenskej národnej rady a v rokoch 1990 až 1992 pôsobil ako veľvyslanec ČSFR v Kanade. Nasledovalo jeho druhé pôsobenie na poste primátora mesta Košice, kde sa zaslúžil o celkovú rekonštrukciu historického centra, pričom však zadžil mesto tak, že bolo potrebné zaviesť tzv. ozdravný režim, ktorý sa skončil až v roku 2003. Po krátkom pôsobení v poslancokom kresle bol 29. mája 1999 v priamych voľbách zvolený za prezidenta Slovenskej republiky na funkčné obdobie 1999 – 2004. Rudolf Schuster má na svojom konte takmer dvadsať kníh – od cestopisov cez detektívky až po literatúru faktu a pätnásť rozhlasových a televíznych scenárov. Rodák z Medzeva sa v týchto dňoch dožil pekného jubilea osemdesiatich rokov a redakcia SNN mu k nim srdečne blahožela.

(mab)

HUMORESKA

Koncom starého roka a začiatkom toho nového majú novinári utkvélú predstavu, že je načím bilancovať. Serióznejšie médiá ponúkajú prehľad toho, ako sa nám žilo, čo zdrazilo a aké sľuby politici nespĺnili, prípadne do akých škandálov sa namočili. Bulvárne médiá nás zasa obšťastňujú prehľadom rozchodov a následného spárovania rôznych prečudných celebrit, ktorej hviezdíčke čo vykuklo spod šiat a nezabudnú ani na úmrtia známych ľudí. Podľa nich totiž nič tak nepriťahuje lačné čitateľské masy ako známa mŕtvola. Aj v prvom, aj v druhom prípade je to pre

čitateľa na dve veci. Tej druhej sa hovorí „nič“ a tú prvú nemôžem menovať, keďže v redakcii si na vulgarizmy nepotrpíme. Povinným cvikom sú aj fotografie novorodencov, ktorí mali to pochybné šťastie, že sa narodili čo najskôr po polnoci zo starého na

cha, ako sa o osemnásť rokov dočítajú, že sa dcéra dnes veľmi v bulváre populárnej silikónovej vily rozchádza so svojim priateľom, známym to futbalistom, a zlieza sa s vnukom nemenej známeho miliardára, samozrejme z čistej lásky.

lektívach krčmových. Fejtonisti majú o čom písať a britskí vedci (kto iný) vyskúmali, že priemerná dĺžka dodržiavania novoročných predsavzatí je sedem a pol dňa. To je radosť, keď vám známy povie, že sa od Nového roku rozhodol každý deň behať a kolegyňa

Poznáť však človeka, ktorý sa k novoročným predsavzatiam postavil skutočne zodpovedne. Je to malý podnikateľ, teda príslušník vrstvy, na ktorej sa vozia politici bez rozdielu straníckej príslušnosti či pohlavia. Tento striedom žijúci jedinec mi rovnako povedal, že sa v novom roku rozhodol piť a fajčiť. Odôvodnil to nasledovne. Keďže od Nového roku musím platiť licenčný poplatok štyristoosemdesiat eur, či mi „eseročka“ zarobí, či nie, bojím sa, že o rok budem platiť licenčný poplatok za chlast a cigarety, či ich chosnujem, či nie. Takto si aspoň voľačo užijem. Aj moja zdravotná poisťovňa...

Marek DANKO

Koncoročné bilancie a novoročné predsavzatia

Nový rok. Novorodenecké dostihy sú skrátka zaužívaná disciplína a šťastné mamičky ukazujú do objektívov ratolesti, ktoré poväčšine prekvapene pozerajú, kde sa to ocitli. Tie rozumnejšie bábätká pre každý prípad spia, lebo tušia, že prebudenie bude kruté. Vôbec ich neteší predtu-

Ďalšou tradíciou, ktorá je však podľa posledných prieskumov na ústupe, sú novoročné predsavzatia. Nevieť, či ich mali už Svätoplukovi súčasníci, ale posledných päťdesiat rokov sú vďačnou témou novoročných rozhovorov v pracovných kolektívoch a na počudovanie aj v ko-

v práci povznesene odmietne pozvanie na kávu a cigaretu, keďže s takýmito zverstvami sa rozhodla raz a navždy skončiť. Do týždňa zástanca zdravého pohybu behá, ale po doktoroch s prechladnutými obličkami, a kolegyňa namiesto kávičky s cigaretkou hľce antidepressíva.

Kapitán Imrich Jacko-Lysák bol hrdinom protifašistického odboja

Nálepkevi vybavil útek k partizánom

Text a foto: Mojmir LYSÁK

Predposledný deň minulého roka uplynulo presne sedemdesiat rokov od smrti Imricha Jacka-Lysáka, ktorý v čase druhej svetovej vojny bojoval na Ukrajine proti nemeckým fašistom. Padol pri oslobodzovaní obce Ruda pri Bielej Cerkvi v Kyjevskej oblasti. Pochádzal z Brezovice nad Torysou pri Sabinove, kde sa narodil 3. júna 1912. Od septembra 1934 pôsobil ako učiteľ rímskokatolíckej ľudovej školy najskôr v Davidove a neskôr v Nižnom Slavkove...

Imrich Jacko-Lysák ako dôstojník slovenskej armády.

Takto spomínala na svojho učiteľa jeho bývalá žiačka Františka Masližová: „Ako učiteľ veľa vyžadoval, vedel dobre a zrozumiteľne vysvetliť učivo. Ak sa stretol s lajdáctvom, bol prísny, pričom jeho zásadou bolo, že v danom prípade sa na prvýkrát odpúšťalo. No po druhý raz už prišiel trest vo forme napríklad opakovaného prepisovania učiva. Zvlášť ho charakterizovala zásadovosť a spravodlivosť. To vyplývalo z jeho predchádzajúceho štúdia za duchovného, a preto mal trpezlivejší prístup k deťom. No zvlášť prísne brojil proti alkoholu a fajčeniu...“

■ SPRAVODAJSKÝ DÔSTOJNÍK

Počas prvých rokov vojny sa ocitol v hodnosti nadporučíka Zaisťovacej divízie (ZD) slovenskej armády v Bielorusku. Od jari roku 1942 bol spravodajským dôstojníkom 101. pešieho pluku. Svojou predvídateľnosťou a veliteľským prístupom zachránil život mnohým spolubojovníkom. Aj k domácim Bielorusom sa tiež správal v súlade so svojim svedomím. Nikdy sa nedozvieme presné počty ľudí, ktorých zachránil od istej smrti...

Kapitánovi Jánovi Nálepkevi, ktorý bol neskôr jeho najbližším spolubojovníkom, napísal 18. septembra 1942: „... Na druhý deň mi privedú mladíka asi 27-ročného, že vraj rozširoval leták protinemecky... Asi po troch dňoch som ho prepustil, doniesol mi med, vrátil som mu ho nazad, aby ho dal svojim deťom. To vieš: cuius regio, eius religio – čítal ho v tej dobe, keď tu boli partizáni, ktorí mu ho (leták) dali...“

Rozhodujúcim počínom Imricha Jacka-Lysáka bola spoluúčasť na príprave prechodu slovenských vojakov k partizánskej jednotke generála Saburova v noci zo 14. na 15. mája 1943 v blízkosti bieloruskej obce Remezy. A napokon aj uskutočnenie tejto akcie. Udalosť vonkoncom nebola sponátna, ani to nebola okamžitá reakcia na konkrétny podnet. Naopak, išlo o dlhodobé pripravovanie a premyslený akt, ktorý napriek tomu mal mnoho otvorených otázok a nebezpečných rizík. Tým najpodstatnejším bol fakt, že v čase prípravy a uskutočnenia prechodu nebol výsledok druhej svetovej vojny ešte vôbec predvídateľný.

Na myšlienke, ako aj na organi-

zácii akcie mal Jacko-Lysák významný podiel. V kontakte s veliteľom sovietskych partizánov Saburovom bol už od polovice roku 1942.

Samotný prechod uskutočnili ďalší dvaja dôstojníci – kapitán Ján Nálepka a poručík Michal Petro s pobočníkom Jánom Benkovičom. Momenty prechodu sa dokonca zachovali na krátkom autentickom filme známeho vojnového kameramana Vladimíra Frolenka.

■ FILM SPOMIENOK

Na okolnosti prechodu k partizánom spomínal vtedy slobodník Michal Masaryk: „Mojím veliteľom roty bol určitý čas nadporučík Lysák ... Vedel som, že má spojenie s partizánmi, a bol som v obci Karteniči aj svedkom, keď mu doniesli listy od partizánov ... Nadporučík Lysák všetky nariadené „bojové“ akcie uskutočňoval tak, aby nedošlo k žiadnemu boju medzi našou jednotkou a partizánmi. Ďalej zásoboval okolité partizánske oddiely najmä soľou a inými potravinami...“

Pavol Hrivík, bývalý letec 11. letky ZD, ktorý prešiel na stranu partizánov na lietadle (!) len dva dni po Lysákovi: „Imricha Jacka-Lysáka som dobre poznal. Boli sme aj priatelia, zhodovali sme sa i povahovo aj v národnostných veciach. Viem aj o tom, že doma – na Slovensku – mal frajkerku, spomínal na ňu v dobrom ... Môžem ho charakterizovať ako zdatného, dobrého človeka, dobrého bojovníka...“

Prechod na stranu partizánov v máji 1943 neznamenal, že by sme boli proti Slovákom, ale videli sme tie zverstvá, čo robili Nemci. My sme nebojovali proti Slovaku. Takí sme boli všetci. A teraz – históriu falšujú! U Nálepku bolo asi štyridsať Slovákov. Imrich Jacko-Lysák bol jeden z najstatočnejších ľudí...“

Hugo Koval, príslušník 1. čs. samostatnej brigády, neskôr plukovník, vojenský atašé v Moskve: „Urobil na mňa dojem tichého, zodpovedného, nenápadného človeka.“

Podplukovník Ing. Michal Rjabik ako bývalý bieloruský a československý partizán: „Mám zato, že po príchode štábu 101. pešieho pluku zaisťovacej divízie bol to nadporučík Jacko-Lysák, spravodajský dôstojník pluku, ktorý nadviazal spoluprácu

v tichu vyhnúť vopred známym strádaniam a obetiam ... Mali sme ho všetci radi a vážili sme si ho. Len neradi sme ho púšťali k Svobodovej armáde, kde chcel podľa neho ešte účinnejšie bojovať za slobodu nového Československa.“

A napokon slová Františky Jenesskej, rod. Skočovskej, učiteľky, bývalej snúbenice: „... na Imka nikdy nezabudnem... Veľmi rada by som niekedy navštívila dedinku Ruda a miesto posledného odpočinku môjho nezabudnuteľného Imka...“

■ POHĽAD HISTORIKOV

História je spravodlivá. Je objektívna, nemenná. Inak je to s ľuďmi. Tí dokážu prekrúcať, relativizovať alebo ešte horšie – zabúdať(!).

Po novembri 1989 sa otvoril priestor aj na nové prístupy a hodnotenia historikov. Martin Lacko v publikácii *Dezercie a zajatia príslušníkov ZD v ZSSR v rokoch 1942 – 1943* uvádza v súvislosti s opisom rozkladu bojovej morálky, ktorej symbolom sa stali dezercie: „Piateho apríla 1943 zbehol k partizánom prvý dôstojník na východnom fronte, poručík Ján Hazucha, no ... najslávnejším sa stal útek pobočníka veliteľa 101. pluku stotníka Jána Nálepku, nadporučíka Imricha Lysáka a poručíka Michala Petra dňa 15. mája 1943 ... Bol to jasný dôkaz, že myšlienka ozbrojeného odboja má sympatizantov priamo v dôstojníckom zbere. Rozkladným javom nezabránilo ani vyhlásenie stanného práva v divízii 10. júna 1943. To naopak akoby spustilo hotovú lavínu nových dezercii na stranu partizánov ... začiatkom septembra 1943 sa nemecké veliteľstvo definitívne utvrdilo v tom, že Slováci sú pre nich v Bielorusku nevyužiteľní...“

Čo bolo skutočným dôvodom na takéto konanie slovenských vojakov? Najmä poznanie fašistického vyčinenia, vrátane zverstiev hromadne páchaných na civilnom obyvateľstve.

Historik Pavel Mičianik uvádza v jednej zo svojich prác hrôzostrašné údaje: Rozsah teroru v Bielorusku bol asi najväčší zo všetkých okupovaných území ZSSR. Počas vojny tu zahynulo 3,65 milióna ľudí, čo je asi štyridsať percent vtedajšej populácie! V 658 dedinách boli obyvatelia za spoluprácu s partizánmi upálení zaživa. Na nútené práce do Nemecka bolo odvezených 380 000 mladých Bielorusov....

■ SĽUB SNÚBENICI

Desiateho mája 1943 – štyri dni pred prechodom k sovietskym partizánom a len pol dňa mesiaca pred svojou plánovanou svadbou – Lysák napriek cenzúre píše svojej snúbenici: „...Čo sa týka sľubu – myslím sľub, aby som dával pozor na život a zdravie, ten dodržiám tak, ako mi dovolia povinnosti a moje svedomie s presvedčením...“(!)

Po prechode na stranu partizánov sa v máji 1943 v rámci partizánskej jednotky generála Saburova sformoval Prvý čs. partizánsky oddiel v ZSSR. Lysák sa stal náčelníkom štábu. V novembri 1943 na vlastnú žiadosť odišiel od partizánskej jednotky generála Saburova a pripojil sa k 1. čs. samostatnej brigáde v ZSSR, ktorej neskôr velil generál Ludvík Svoboda. Lysák sa stal veliteľom protitankovej roty 2. poľného práporu. V decembri 1943 počas mimoriadne krutých mrazov prebiehala rozsiahla protiofenzíva sovietskych a spojeneckých síl proti hitlerovcom. V noci z 29. na 30. decembra nariadili jednotkám dlhý nočný presun k obci Ruda pri Bielej Cerkvi. Mráz klesal aj pod mínus štyridsať stupňov. Vojaci skrehnutí od zimy dostali povel na útok na priek tomu, že chýbala motorizovaná podpora – meškali tanky. Nemci vo vybudovanej a v dobre organizovanej obrane majú výhodu – povestná ukrajinská rovina nedáva útočiacim vojským formáciám nijakú možnosť a šancu na úkryt. Nepriateľskí ostrelovači si môžu pohodlne vyberať živé terče. Jacko-Lysák sa zdvíha zo zamrzutej zeme a vedie svoju jednotku do útoku. Zostáva celkom nekrytý...

Po zbesilom boji s ťažkými stratami zostáva nehybne ležať na zamrzutej pláni. Sľub snúbenici nespľnil... Zostal verný presvedčeniu.

■ PAMIATKE HRDINU

Po vojne mu v obci, pri oslobodzovaní ktorej zahynul, postavili pomník. V Rude na Ukrajine ho dodnes udržiavajú. V roku 2008 si pri ňom uctila pamiatku Imricha Jacka-Lysáka a ostatných padlých bojovníkov za slobodu delegácia slovenských a zahraničných generálov v rámci cesty po stopách bojov druhej svetovej vojny. Miestom pietnych spomienok je i pamätná tabuľa na rodnom dome v obci Brezovica nad Torysou. Po Imrichovi Jackovi-Lysákovi pomenovali aj ulicu v bratislavskej mestskej časti Dúbravka.

Pamätnú noc z 29. na 30. decembra 2013, presne na 70. výročie Lysákovy hrdinskej smrti, sa na jeho počesť uskutočnil symbolický spomienkový turistický pochod...

Imricha Jacka-Lysáka vyznamenali viacerými vyznamenaniami už počas života. Najvyšším bola medaila Partizána Veľkej vlasteneckej vojny I. stupňa, ktorú prevzal osobne od generála Saburova v lete 1943. Bola to tá medaila, cez ktorú o pol roka neskôr prešla smrtiaca guľka. Mnohé ocenenia Lysákovi udelili po smrti – Čs. vojnový kríž 1939 za boje o Bielu Cerkev – necelý mesiac po smrti. Počas vojny aj II. Čs. vojnový kríž a krátko po skončení vojny aj Rad Za slobodu Československa. Po smrti ho koncom roka 1946 povýšili na štábného kapitána a v lete 2012 ministrom obrany SR na kapitána in memoriam.

Imrichovi Jackovi-Lysákovi patrí za jeho hrdinské skutky hlboká úcta a vďaka. Aj jeho zásluhou a najvyššou obeťou môžeme žiť v pokoji a mieri. Rovnako nesmú byť nikdy zabudnutí všetci tí, ktorí za nás trpeli a obetovali svoje životy. Pretože – slovami amerického spisovateľa a filozofa španielskeho pôvodu George Santayana – tí, čo sa nepamätajú na minulosť, sú odsúdení na to, aby ju znova prežili (!).

Z učiteľa sa stal dôstojník...

Predstavili najnovšiu tvorbu slovenských výtvarníkov v Srbsku Bienále v Galérii Zuzky Medvedovej

Emil SEMANCO – Foto: autor

Popri všeobecne známom a široko propagovanom insitnom umení našich krajanov z Vojvodiny, najmä z Kovačice, akosi bokom a málo povšimnuté zostáva tamojšie profesionálne výtvarné dianie a jeho prezentácie. Medzi ústredné fóra najnovších kultúrnych a umeleckých aktivít slovenských akademických výtvarných umelcov v Srbsku patrí Bienále výtvarnej tvorby, ktoré sa v závere minulého roka uskutočnilo už po dvanásty raz v Galérii Zuzky Medvedovej v Báčskom Petrovci.

Aj keď sa predseda organizačného výboru prehliadky a Umeleckej rady galérie Vladimír Valentík a akademickí maliari Pavel Čáni, riaditeľ Múzea vojvodinských Slovákov v Báčskom Petrovci, a Jozef Klátik, profesor Akadémie umení v Novom Sade, usilovali o čo najvyváženejší výber s rovnovážnym zastúpením všetkých výtvarných žánrov a techník, aj tentoraz vo výstavnej kolekcii zostavenej z diel dvadsiatich štyroch tvorcov dominovali maliarske diela. Počtom, ale určite nie kvalitou zaostali grafické a priestorové práce.

■ MALIARSKY KONCERT

O maliarsky koncert pod strechou galérie Zuzky Medvedovej sa tentoraz postarali Ján Agársky, ktorý je aj členom Umeleckej besedy slovenskej v Bratislave, Miško Bolf, Michal Ďurovka, Viera Fajndovičová-Súdiová, Mária Galátová-Čirovičová, Mária Gašková, Martin Kizúr, Jozef Klátik, Ivan Križan, Pavel Pop, Zvonimír Pudelka, Miloslav Súdi, Jaroslav Šimovič a Rastislav Škulcec. Ako zdôraznil kurátor prehliadky V. Valentík, „dôkazom toho, že maľba môže prestúpiť vlastné tradičné rámce, sú práce Jozefa Klátika a Zvonimíra Pudelku, ktorí na bienále prišli so svojráznymi maľbami – objekt-

Na 12. bienále slovenských výtvarníkov v Srbsku zaujali aj práce Jána Agárskeho.

mi či nástennými inštaláciami. Milo prekvapili aj mladé maliarky, ktoré sa na prehliadke vlastne predstavili. Jasna Opavská-Mraovićová (1974) z Belehradu, absolventka Fakulty výtvarných umení Univerzity umení v Belehrade, členka Združenia výtvarných umelcov Srbska (ULUS), ale aj Umeleckej besedy slovenskej (UBS), vystavovala dva rozmernejšie portréty zvláštnej štylizácie. Lubka Ergová (1978) z Rumenky, ktorá vyštudovala dizajn na Akadémii umení v Novom

Sade, sa predstavila krajinomaľbami stvárnenými zvláštnym, dekoratívne štylizovaným rukopisom a najmladšia výtvarníčka Andrea Meriniková (1990), ktorá iba v minulom roku roku absolvovala akademické štúdium grafických komunikácií na novosadskej Akadémii, transponovala techniku suchého pastelu do svojich osobitých abstrakcií.

■ SILA ABSTRAKcie

Prítomnosť a napokon aj prahu abstrakcie musel zaregistro-

vať každý návštevník expozície. V maliarských prejavoch bola jej prítomnosť zreteľná od expresívne podanej krajinomaľby alebo zátišia, cez tendencie imaginatívneho realizmu až po čistý abstraktný prejav budovaný buď na hodnotách farebných plôch, alebo vyrastajúci z expresívnej alebo geometrickej abstrakcie.

Grafické práce v hĺbkotlačovej technike na prehliadku priniesol Pavel Čáni z Kulpína. Daniela Triašková z Petrovca zaujala štylizovanými krajinkami tlačenými z plochy a najnovšie minimalistické trendy svojimi experimentálnymi grafickými listami exponovala Zdenka Mária Madacká z Kanady aj Marián Karavla, ktorý sa čoraz intenzívnejšie venuje digitálnej grafike. Istú exkluzivitu predstavovali dve assembláže Milana Grňa nazvané Čokoládová nádrž, reflektujúce súčasný pretlak techniky.

Výbornú úroveň mali sochárske práce, aj keď sa objavili v subtilnejšej zostave. V trende vlastných poetík a štýlov ich na 12. bienále vypracovali Mira Brtková, ktorá akoby v dozvuku svetových dadaistických realizácií Arpa a Ernsta tiež použila na svoje skladačky plexisklo, a Ján Stupavský, ktorý svoju jednoduchosť, ale o to účinnejšiu skulptúru Múr plaču a vzdoru vytvoril technikou patinovanej sadry.

„Na základe vystavených prác môžeme pocítiť a uchopiť aktuálnu chvíľu slovenského umenia. Je to zrejme významný a vysokokvalitný segment aktuálnej produktívnej menštinovej slovenskej kultúry v Srbsku, ktorú povzbudzuje záujem nie iba našej, ale aj širšej kultúrnej verejnosti,“ sumarizoval komisár bienále Vladimír Valentík.

V rodisku jedného z najvýznamnejších predstaviteľov slovenskej katolíckej modernej básnika Valentína Beniaka v Chynoranoch sa 6. až 8. decembra 2013 zavŕšil finálovou súťažou jubilejný XX. ročník Slovenského festivalu poézie Beniakové Chynorany. Významným podielom sa na organizovaní festivalu podieľal Miestny odbor Matice slovenskej v Chynoranoch a Dom Matice slovenskej v Košiciach, finančnou pomocou a knižnými darmi prispeli aj Matice slovenská a Miestny odbor Matice slovenskej v Prievidzi.

Jubilejný XX. ročník Beniakových Chynorian

Hostom festivalu bol člen výboru Matice slovenskej a vedúci Oblasťného pracoviska Matice slovenskej v Prievidzi Vlastimil Uhlár.

Na záverečnej časti festivalu sa zúčastnilo dvadsaťštyri recitátorov na základe výsledkov z krajských kôl uskutočnených v Modre, Topoľčanoch, Banskej Bystrici a Košiciach. Recitátori súťažili v troch kategóriách, ich výkony hodnotila odborná porota pod vedením PhDr. Petra Zemanika, ktorá rozhodla o poradí v jednotlivých kategóriách i o ďalších hlavných cenách festivalu.

V I. kategórii žiakov základných škôl a gymnázií boli udelené dve prvé miesta – Veronike Olšovej z Chynorian a Viktorii Revajovej zo Spišskej Novej Vsi. V druhej kategórii študentov stredných škôl najlepšie umiestnenie získal Erik Jasaň z Košíc a v tretej kategórii dospelých bola najlepšia Mária Kotorová-Jenčová z Miňoviec. Cenu starostu obce za najlepšiu prednes básne Valentína Beniaka získal Erik Jasaň z Košíc, Cenu Andreja Zábredského za najlepšiu prednes slovenskej klasičky Maximilián Sobek z Bratislavy, Cenu za najlepšiu prednes s duchovnou tematikou Jana Sokolová z Banskej Bystrice, Cenu riaditeľa súťaže za inšpiratívny prednes Frederika Kašiarová z Dačovho Lomu a Cenu Viery Pelikánovej za osobitný prínos pre rozvoj amatérskeho umeleckého prednesu na Slovensku Denisa Horváthová, učiteľka Základnej školy v Chynoranoch.

Program jubilejného XX. ročníka Slovenského festivalu poézie Beniakové Chynorany spestrili jeho organizátori sprievodnými podujatiami: mikulášskym posedením účastníkov festivalu, vernisážou diel umelcov z Chynorian, prehliadkou Pamätnej izby Valentína Beniaka a slávnostným programom pod názvom Veniec víťazov, režírovaným dramaturgom Ivanom Kováčom z Bratislavy, v ktorom sa prezentovali niektorí hostia festivalu a viacerí víťazi predchádzajúcich ročníkov festivalu.

Predsedička občianskeho združenia Beniakové Chynorany, hlavného organizátora podujatia, PhDr. Denisa Horváthová víťazov účastníkov súťaže v bulletinu vydanom k XX. ročníku festivalu slovami: „Som presvedčená, že vaša návšteva je dobrým znamením pre našu spoločnosť. Viem, že prichádzate s presvedčením o skutočných hodnotách, lebo si prinášate v srdiečkach lásku k umeniu, schopnosť načúvať a obrovskú nošu ľudskosti, ktorá sa zakaždým rozhorí a vzplánu nádeje.“ Kto sledoval dianie a atmosféru troch festivalových dní, nemohol o naplnení obsahu týchto jej slov ani na chvíľu zapochybovať.

Jozef VACVAL

Jeden z návodov na spoluprácu miestnych matičných odborov Projekt posilňuje národné povedomie

O tom, že činnosť miestnych odborov nemusí byť zameraná len na bezprostredné okolie, svedčí projekt Bratiské pozdravenie, zmyslom ktorého bola návšteva na jazykovo zmiešanom území Slovenskej republiky s cieľom upevnenia a zvýšenia národného povedomia, ako i rozšírenia matičnej činnosti na poli kultúry. MO MS v Trenčianskej Teplej nadviazal priateľskú spoluprácu s MO MS v Štúrove a dohoda na realizovanie projektu bola spečatená symbolicky v Martine na valnom zhromaždení medzi zástupcami oboch miestnych odborov.

Projekt realizovaný s finančnou podporou Matice slovenskej a obce Trenčianska Teplá sa uskutočnil na sv. Mikuláša – 6. decembra 2013. V skorých ranných hodinách vyštartoval z Trenčianskej Teplej autobus plný miestnych matičiarov za prítomnosti vzácného hosťa PhDr. Martina Fejku, riaditeľa členského ústredia v Martine, ako i jeho spoločníka, zástupcu Mladých matičiarov. Cesta viedla priamo do Štúrova, kde sme vyzdvihli zástupkyňu MO MS pani Mariku Vavreczkú a naša púť pokračovala cez Most Má-

rie Valérie do Ostrihomu. Cestou k bazilike nám pani Marika povedala zaujímavé informácie o meste a o jeho jednotlivých objektoch, okolo ktorých naša cesta viedla, o ich histórii, súčasnosti, ale aj o turistických zaujímavostiach. V bazilike, klenotnici a krypte nám podala odborný výklad o tejto jedinečnej a monumentálnej sakrálnej stavbe. Pre všetkých zúčastnených zostáva nezabudnuteľným zážitkom nielen táto výnimočná pamiatka, ale najmä podrobné sprievodné slovo k jednotlivým pamätihodnostiam.

Cestou späť do Štúrova nás pani Marika oboznámila s históriou i so súčasnosťou mesta. V matičiar-skom dome hostí privítala skupina miestnych matičiarov krásnymi ľudovými piesňami a na oplátku hostia z Považia, zastúpení folklórnym súborom Teplanka, vystúpili s pásmom piesní a poézie v rámci projektu Bratiské pozdravenie. Súčasne reprezentovali i náš nádherný pestrofarebný vyšívaný kroj – jeden z najkrajších na Slovensku. Všetci matičiari sa perfektne zladili a celé popoludnie ubehlo

veľmi rýchlo v príjemnej priateľskej atmosfére. Čas však neúprosne rýchlo plynie, a tak musel prísť i odchod domov. Ťažko sa nám od priateľov odchádzalo, pevne však dúfame, že naše stretnutia budú mať v budúcnosti pokračovanie.

Týmto podujatím sme si zároveň pripomenuli 1 150 rokov od príchodu solúnskych bratov Cyrila a Metoda na naše územie a tiež i 150 rokov od založenia našej Matice slovenskej.

Naše poďakovanie za túto krásnu akciu patrí jednak všetkým účastníkom za nádhernú atmosféru, ktorú spoločne vytvorili, ale tiež za finančnú podporu od Matice slovenskej a obce Trenčianska Teplá, ako i iniciátorom projektu a pánu Biskorvajnému, ktorý nás bezpečne dopravil do Štúrova, Ostrihomu a späť do Trenčianskej Teplej.

Matičari z Trenčianskej Teplej

za vlastným spisovným jazykom a k národnému hnutiu. Priniesol obraz Štefánikovho rodu, hovoril o jeho štúdiách, astronomickej činnosti, úspechoch i neúspechoch.

V závere večera sa prihovril prítomným aj primátor mesta Jozef Božik. Priblížil prácu samosprávy a jej prístup k budovaniu národného povedomia. Zdôraznil, že mesto si pravidelne pripomína všetky významné dni slovenských dejín. Pripomenul aj snahu samosprávy o to, aby občania viac vnímali samotnú históriu mesta. Prijemný večer s nádychom vlastenectva spestrila svojim vystúpením aj spevácko-dramatická skupina Jeseň.

Eva NAHÁLKOVÁ

V Partizánskom si pripomínajú významné dni slovenských dejín Vlastenectvo a naše mesto

Pod týmto názvom pripravili predposledný novembrový večer Miestny odbor Matice slovenskej, občianske združenie Spolu sme Slovensko, Spoločnosť M. R. Štefánika a klub Partizánske pre Partizánčanov cyklus prednášok o vlastenectve. V sále panoramatického kina sa publiku predstavili pozvaní hostia. Jedným z nich bol predseda Matice slovenskej Marián Tkáč. Upriamil pozornosť na 1 150. výročie príchodu solúnskych bratov sv. Cyrila a Metoda na naše územie, 150. výročie založenia Matice slovenskej a 95. výročie vzniku ČSR.

Podrobnejšie sa venoval histórii MS a jej súčasnej situácii, keď povedal, že vlastenectvo má každý v srdci, len ho nedáva tak často najavo ako pri futbale či hokeji, keď naša reprezentácia vyhráva. V závere svojho vystúpenia odovzdal primátorovi Partizánskeho Jozefovi Božikovi ďakovný list

Matice slovenskej za pomoc a spoluprácu.

Ešte pred spustením projekcie prvej časti štvordielneho dokumentu o M. R. Štefánikovi s názvom Poroba ujal sa slova jeho autor Pavol Kanis. Bývalý minister obrany sa spracovaniu historického dokumentu, mapujúceho celý

život jedného z najvýznamnejších Slovákov, venoval po svojom odchode z politického života. Pri získavaní materiálu pre film precestoval veľa miest, kde Štefánik pôsobil, oboznámil nás s dejinnou líniou od roku 1842, keď Slováci predložili panovníkovi prestolný dobropis, ktorým sa začala cesta

PRIPOMÍNAME SI

- 1. januára**
– v roku 1919 sa obnovila činnosť Matice slovenskej, v ten istý deň vojská Česko-Slovenska obsadili Bratislavu, ktorú napriek mierovým medzinárodným dohovorm a vzniku ČSR nemienili Maďari dobrovoľne opustiť; 95. výročie – JUDr. Ján Čarnogurský oslávil sedemdesiatku
- 2. januára**
– v roku 1949 začal pôsobiť Tatranský národný park s rozlohou 1 045 štvorcových kilometrov; 65. výročie
- 3. januára**
– pred 90 rokmi zomrel 23-ročný sociálny básnik Jiří Wolker (1900 – 1924)
- 4. januára**
– prvý ponovembrový predseda SNR, veľvyslanec ČSFR v Kanade a prezident Slovenskej republiky v rokoch 1999 – 2004, spisovateľ a výtvarný fotograf Rudolf Schuster oslávil osemdesiatku
- 5. januára**
– pred 165 rokmi rakúske vojská obsadili Pešť (1849) a z väzenia vypustili našich vlastencov odsúdených na trest smrti alebo mnohoročný žalár (Janko Král, Štefan Daxner, Ignác Juračka a i.)
- 8. januára**
– 95 rokov, čo minister pre správu Slovenska V. Šrobár zrušil Slovenskú národnú radu; od roku 1919 boli Slováci v ČSR bez politickej reprezentácie
- 10. januára**
– pred sto rokmi v Gbeloch objavili prvé ložisko ropy na slovenskom území
- 11. januára**
– pred 115 rokmi sa narodil významný slovenský maliar Miloš Alexander Bazovský (1899 – 1968) a pred 95 rokmi ďalší náš výtvarný umelec a unikátny zberateľ Ernest Zmeták (1919 – 2004), z veľkej časti zbierky zriadil dnešnú Novozámockú galériu
– pätnásť rokov uplynulo, čo doteraz neznámy páchatel zastrelil ministra hospodárstva SR Jána Duckého (1949 – 1999)
- 12. januára**
– pred 105 rokmi sa narodil maliar slovenskej prírody Jozef Iľčko (1909 – 1986)
– hokejový reprezentant Marián Hossa má 35 rokov
- 13. januára**
– sto rokov od narodenia plodného autora vedeckých publikácií o kvetene Slovenska Jána Fujtáka (1914 – 1980)
– virtuóz Rinaldo Oláh (1929 – 2006), ktorý už v dvadsiatke bol koncertným majstrom SLUK-u, by oslávil 85 rokov
- 14. januára**
– dvestoročnica lekára Karola Emresza z Modry, autora objavných prác o liečivých prameňoch na Slovensku (1814 – 1891)
– spisovateľ Peter Repka má sedemdesiatku
- 15. januára**
– pred štyridsiatimi rokmi zomrel famózný huslista Eugen Farkaš, trojnásobný laureát svetového festivalu mládeže v Moskve (1919 – 1974)
- 16. januára**
– 45 rokov uplynulo, čo sa v Prahe na protest proti okupácii ČSR podpálil 21-ročný študent Jan Palach, umrel 19. 1. 1969
- 17. januára**
– pred tridsiatimi rokmi tragicky zahynul spisovateľ Vladimír Bednár (1941 – 1984), autor kníh Uhní z cesty, Veterné mlyny, Lacný príbeh a i.)

(jč)

Od našich matičných prispievateľov z celého Slovenska Spod spravodajského pera

OD KATARÍNY DO TROCH KRÁĽOV

Sme na slovenskej dedine. Ľudia sa z polí a hospodárskych dvorov pomaly premiestňujú do svojich skromných príbytkov. Začína sa zima. Mení sa rytmus života našich predkov. Gazdiné si večer pri svetle sviečky sadajú so ženami z okolitých domov za spoločný stôl. Párajú perie, tkajú, vyšívajú... Do toho vstupujú povedačky, niektoré určené pre detské ušá, niektoré nie, no všetky často zahalené do rúška mágie a čarov. Noc víťazí nad dňom, zlo sa uchádza o svoju silu, treba sa proti nemu vyzbrojiť. Aj týmito slovami sme deťom zo ZŠ na Cabajskej ulici v Nitre sprostredkovali začiatok zimného slnovratu našich predkov s dôrazom na stridivé dni. Podujatie Od Kataríny do Troch kráľov je už tradičnou akciou Domu MS v Nitre. Každý rok sa však svojou dramaturgiou zameria na inú časť zimného kalendára našich tradícií. Vytvára tak priestor pre matičné kolektívy. Tie nám sprostredkujú umelecký zážitok, každý rok iný, svojším poňatím zimného kalendárneho obdobia. Tento rok sa v sále medzi vyše dvesto deťmi ozývali gajdy, vidieť sme mohli tance z Ujlaku a zvyky praktizované na Luciu. Blížiacu atmosféru Vianoc nám navodili naše nádherné vianočné koledy. Všetko v podaní šikovných mladých ľudí z Folklórnej skupiny Drienka, ktorá pôsobí pri Miestnom odbore Matice slovenskej vo Veľkom Záluží pod umeleckým vedením predsedníčky Gabiky Pavelovej. Ako sprievodný program sme za pomoci MO MS Čakajovce a Janíkovec pripravili pre deti ukážky zdobenia medovníčkov či ukážky páračiek. Na menšej výstave s názvom Z tajomných komnát slovenských zvykov od Kataríny do Troch kráľov sa deti dozvedeli viac na pútavo spracovanom vizuálnom paneli. Návštevníci si

taktiež mohli prezrieť kroje z oblasti Tekova či rôzne úžitkové predmety, ktoré boli v minulosti súčasťou domácností. Výklad k zvykom a vystavovaným predmetom pripravila predsedníčka MO MS Nitra-Chrenová Irena Števková. Každé dieťa, ktoré si so sebou prinieslo vlastnoručne vyrobenú ozdôbku na náš vonkajší vianočný stromček, dostalo za odmenu v našom Vianočnom obchodíku voňavý vianočný punč spolu so sladkosťami. Prostredníctvom podujatia sme si pripomenuli hlavnú myšlienku Vianoc – hlboké poslanstvo, ktoré nám už stáročia každý rok pripomína malý Ježiško ležiaci skromne na slame v Betleheme. Jednoduchosť, láska, spoločne prežívané chvíle – práve tieto atribúty voľakedy spájali jednotlivé susedstvá a povzbudzovali ich k nezištnnej pomoci, všímvosti a citlivosti.

Veronika BILICOVÁ

ZASADAL DOZORNÝ VÝBOR MS

V Martine zasadal 16. decembra 2013 novozvolený dozorný výbor Matice slovenskej pod vedením jeho predsedu Štefana Martinkoviča. Za prítomnosti predsedu Matice slovenskej Mariána Tkáča sa zaoberal procesnými dokumentmi, podľa ktorých bude rokovať v budúcom volebnom období. Zvolil si zo svojho stredného podpredsedu, ktorým sa na základe väčšiny hlasov stal Jaroslav Chovanec. Dozorný výbor sa zaoberal aj kontrolnou činnosťou a obsahovým zameraním svojej činnosti v roku 2014 s dôrazom na prevenciu vo finančnej a v majetkovej činnosti, na účelnosť vynakladania finančných prostriedkov a efektívne zhodnocovanie matičného majetku. Dôsledne sa bude dbať na dodržiavanie stanov Matice slovenskej a s väčším dôrazom sa budú postihovať tie poru-

šovania pravidiel, ktoré poškodzujú dobré meno Matice slovenskej.

(rr)

DEDINSKÉ PÁRAČKY NA ONDREJA

„Čaká nás tajomná atmosféra ondrejských nocí a ženskej roztopaše.“ Takto lákavo znel text na pozvánku výnimočného podujatia s názvom Dedinské páračky, ktoré sa uskutočnilo v Nedožeroch-Brezanoch v okrese Prievidza. Kultúrno-spoločenská miestnosť obecného úradu sa podvečer zaplnila návštevníkmi všetkých vekových kategórií, pre ktorých bol pripravený bohatý program. Podujatie otvorila príhovorom a privítaním hostí predsedníčka kultúrnej komisie a tiež Oblasťnej rady MS v Prievidzi Eva Kucharovičová. Po úvodnom slove si prítomní mohli vyskúšať páranie peria, viazanie masteničiek či lúskanie orechov. Čítali sa legendy o obci, hovorilo sa o ľudových zvykoch na Ondreja, popíjal sa domáci čaj a dievčatá odedť v krojoch podávali tradičné domáce šišky, ktoré pripravili spolu s členkami Klubu dôchodcov pri Ocu p. Pekárovou, Beňadikovou a Hankovou. Ukážku pradenia na kolovrate predviedla Jozefína Zacharová z Nitrianskeho Pravna. O veselú náladu sa starala Naša kapela pri klube dôchodcov. Po tombole, z ktorej si šťastlivci odniesli originálne doplnky do domácností a kuchyne, nasledovala tancovačka. Podujatie malo veľký úspech. Mladší sa so zánietením učili zvyky od starších, tí sa tešili zo záujmu mladých o tradície predkov. Tento večer venovaný ľudovým zvykom prichystali Miestny odbor Matice slovenskej Nedožery-Brezany v spolupráci s Obecným úradom a Klubom dôchodcov pri Ocu. Za nápad pripraviť Dedinské páračky a za skvelú organizáciu patrí veľká vďaka predovšetkým členke MO MS Bibiane Šimovej.

Viera ŠINSKÁ

Mariana DRGOŇOVÁ: Anglicko-nemecko-slovenský Obrázkový slovník pre šikovné deti

Kontakt s cudzím jazykom v predškolskom a ranom školskom veku je kľúčový pre celoživotný rozvoj jazykových zručností. Jedinečná pomôcka umožní vašim deťom hrať si vštepovať najpoužívanejšie slová a frázy z dvoch svetových jazykov zároveň! Trojjazyčný obrázkový slovník zahŕňa vyše 1 300 najfrekvencovanejších slov, niekoľko stoviek slovných spojení a ich použitie v najbežnejších životných situáciách.

Z KNIŽNEJ PONUKY VMS

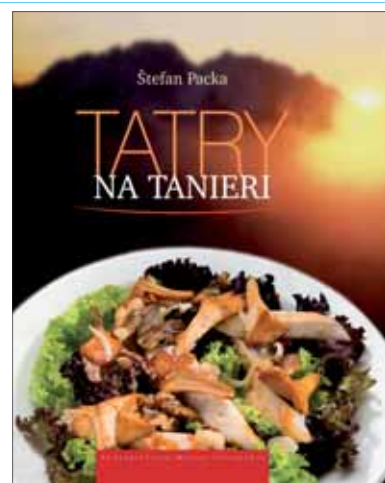

WWW.VYDAVATEL.SK

043/490 68 72

objednavky@vydavatel.sk

Vydavateľstvo Matice slovenskej tvorivo nadväzuje na vyše 140-ročnú tradíciu vydavateľskej činnosti Matice slovenskej. Okrem celej škály vydání Matice slovenskej tu nájdete pestrý sortiment z produkcie iných vydavateľstiev na Slovensku i v Českej republike.

Štefan Packa: Tatry na tanieri

Najmenšie veľhory sveta sú nielen pokladnicou unikátnych prírodných skvostov, ale aj dejiskom strhujúcich ľudských príbehov. Bohato ilustrovaná kniha vám predstaví Tatry z nevšedného zorného uhla – cez príbehy a vynikajúce recepty chatárov, hotelierov, majstrov kulinárneho umenia, prominentných návštevníkov. Ochutnajte Tatry! Doprajte si zaujímavé čítanie, fascinujúce fotografie, poldruha stovky skvelých receptov a inšpirácií na kulinárne i tatrské dobrodružstvá!

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Prebúdžajme súčasnosť!

Nepoznáš štatistiky, ale naše Slovenské národné noviny (SNN) sú podľa mnohých matičiarov i nematičiarov výkladnou skriňou Matice. A svojím spôsobom sa približujú k naplňaniu funkcie v podstate jediného profesionálneho týždenníka. Stúpol ich náklad, sú to noviny, „ktoré sa dajú čítať“, aby som parafrázoval slogan, ktorý ponúka Slovenkám a Slovákum reklama na iný náš týždenník.

No naďalej... nečítajte naše SNN zďaleka každý matičiar. Ak sú údaje členského ústredia neskreslené, čítajte ich len desatina, ak berieme do úvahy, že jedny noviny čítajú viac ľudí, možno štvrtina členov Matice.

Na otázku: Prečo je to tak?, je odpoveď aj v štruktúre členov Matice, aj v ťažkej finančnej situácii mnohých z nich, aj v čítaní internetovej podoby SNN, aj v nízkej úrovni nášho marketingu, vyplývajúcej z finančných limitov Matice i nášho vydavateľstva (lebo veď: Nikto nie je dokonalý podporuje náš štát väčší ako všetky matičné aktivity dovedna!).

Ale zrejme i preto, že rezervy sú ešte vždy aj v SNN. Čitatelia zväčša chcú: po prvé – aby sme sa viac venovali prítomnosti ako minulosti, aby SNN nenahrádzali výpady vo vyučovaní dejepisu na našich školách; po druhé – aby sme nekompromisnejšie „šlahali“ náš bezmyšlienkový aj beznádejný dnešok, aby SNN hľadali lieky na súčasné choroby; po tretie – aby texty v novinách boli kratšie.

A ešte niečo. Na prelome 19. a 20. storočia v roku 1898 čítali Slováci celkovo dvadsaťjeden časopisov a do roku 1909 vzrástol ich počet na štyridsaťjeden. Pred sto rokmi viac slovenských novín ako dnes! Tu si netrúfam tipovať: Prečo?

Faktom však je, že sme neuveriteľne nepriateľské Uhorsko, likvidujúce slovenskosť, prežili ako jednotlivci i ako národ. Prežijeme aj tento liberálno-globalizačno-kapitalistický presing, ktorého sme dennodenne nielen svedkami, ale i priamymi účastníkmi?

PREDPLATNÉ NA ROK 2014

Ročné predplatné 26 €

Polročné predplatné 13 €

Slovenské národné noviny si môžete objednať aj na adrese
snnredakcia@matica.sk

aj na tel. čísle

043 / 4012 837

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Ján ČOHAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVAŇEC, Drahošlav MACHALA, Andrej STRÝČEK, Štefan SUCHÝ, Jozef ŠIMONOVIC. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlačne, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranična.tlac@slpost.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciam. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.